

motaris

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1974

4

liepa
rugpjūtis

T U R I N Y S

D. Mickutė-Mitkienė	Pasikeitę vardai (eil.)	1
M. M. Slavėnienė	M. Krupavičiaus didingumas ir paprastumas	2
S. Vilkauja	Prie naujo kapo	7
M. Macijauskienė	Ilgesys (eil.)	9
D. Sadūnaitė	Pats vidurinis centras dangus	10
P. Gaučys	Naujas moterų ūkinis vaidmuo	12
D. Petrutytė	Vaiko auklėjimas šeimoje	15
A. Saudargienė	Dar mums yra viltis	16
B. Vytienė	Dvyliktasis gimtadienis	17
J. Pumputienė	Ašara	18
• Knygos	P. Naujokaitis — G. Peterienės knygelė vaikams	19
	Garso Bangos	20
	P. Alšėnas — Kova tebevyksta	21
	K. Pažeraitė — Dr. D. Kėsiūnaitė	22
	A. Mošinskienė — Neužmirštuolės ant draugės kapo	22
• Moterys pasaulyje		23
• Organizacinė veikla		23
• Madų ir grožio pasaulis	Veda I. Kairienė	25
• Šeiminių kampelis	Veda L. Murauskienė	27

ILIUSTRACIJOS

K. Dockus	Vilnius	2
P. Augius	Žemaitija	3
— " —	Liet. liaudies menas	4
— " —	Liet. liaudies menas	5
V. Černiauskaitė	Jaunamartė	6
A. Makūnaitė	Mūsų dainos	7
D. Tarabildienė	Iliustracija	9
N. Grušauskienė	Saulė	10
— " —	Liet. liaudies menas	13
V. Kalinauskas	Iliustracija	14

"MOTERIS" LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS 1974 m. Nr. 4 (100)

NORA KULPAVIČIENĖ — redaktorė

Z. DAUGVAINIENĖ — kalbos taisytoja, Z. DIDŽBALIENĖ — korektorė,

I. KAIRIENĖ — skyriaus vedėja, L. MURAUSKIENĖ — skyriaus vedėja,

BRONĖ PABEDINSKIENĖ — administratorė.

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKIŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, M6H 1A8, Canada

Spaudė "Žiburių" spaudos bendrovė, Toronto, Ontario. Prenumerata metams \$6.00; garbės prenumerata \$10.00.

Viršelis — aukštaitiškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

"MOTERIS" Lithuanian Women's Magazine. 1974 m. Nr. 4 (100)

Printed by "Žiburiai" in Toronto.

moteris

1974

4 (100)

PASIKEITĘ VARDAI

*Pakilau. Nuskridau
Tėviškelėn.
Kai grįžau – nutilau –
Tik maščiau . . .
Nūn paporysiu tau,
Ką mačiau:*

*Pamažėle žengiu
Takeliu gimtuojų,
Lygus lauką rugių
Pavėjui banguoja.*

*Šalia svirno linguo'
Seno šulinio svirtis;
Matau viską su kuo
Buvo sunku skirtis . . .*

*Matau: sesė jauna
Bijūnėlį laisto.
Jos dainelė – liūdna –*

*Lyg naktis ir diena –
Viskas ėmė keistis!
Pamačiau padaržėj
Piktą paukštį sukant.
Raiba gegė berže:
Ku-kū. ku-kū, ku-kū!*

*Ko ieškoti bandai?
Pasikeitę vardai . . .
Tu namų neradai,
Nei rugių, nei rūtų . . .
Sapno tik vien būtal . . .*

D. MICKUTĖ-MITKIENĖ

MYKOLO KRUPAVIČIAUS DIDINGUMAS IR PAPRASTUMAS

K. DOČKUS

VILNIUS

M. M. SLAVĖNIENĖ

Pirmos nuogirdos apie Jį

Anais laimingaisiais mano vaikystės metais, kai vasaros buvo išpuoštos laukų žiedais su švelniasparniais drugeliais, o žiemos – apšerkšnijusios beržais-berželiais ir senais sodais, kai mamoms paduota juodos duonos riekė su kietu sūriu ir sviestu – per visą amžių daugiau nerasto skanumo dalikatesas, – svetimi buvo suaugusiųjų rūpesčiai. Ir ką gi mes galėjome nuvokti apie kokias ten ambicijas, siekius! Ach – ne vaiko reikalas!

Bet vis dėlto, į anąjį mūsų, vaikų, nerūpestingą pasaulį, karts nuo karto, lyg netyčia, įkliūdavo šis tas ir iš suaugusiųjų, daugiausia mūsų tėvų, pasaulio. Mes nugirsdavome, nors dažnai “pro ausis praleisdami”, tėvų tarpusavio pokalbius, pasišnekėjimus. Daugiau susidomėdavome, kai tie pokalbiai būdavo apie kokius “nepaprastus”, jau nebe su ūkiu ar kaimišku gyvenimu susijusius dalykus. O tuo metu, kai mes jau ir savo namuose turėjome klieriką, aišku, tų pokalbių “augštesnėmis temomis” pasitaikydavo dažnokai.

Tėvai, kalbėdamiesi apie savo sūnų Vincentą, atsimenu, dažnai minėdavo “Avižienių klierikas”, “Jasaičių klierikas”, “Zienių klierikas”, “klierikas Krupavičius”... Man tik dabar, besirengiant rašyti šias eilutes, atėjo į galvą mintis: kodėl tėvai sakydavo “klierikas Krupavičius, o ne “Krupavičių klierikas”, kaip sakydavo “Avižienių klierikas”, “Jasaičių klierikas”... Ar ne tik dėlto, spėju, kad kiti klierikai (Avižienius, Zienius, Jasaitis) tada dar tebeturėjo abu savo tėvus, o Mykolas Krupavičius į kunigų seminariją buvo leidžiamas jau tik vienos savo motinos – jo tėvas buvo išvykęs į Ameriką. Taigi kaimietiška logika remiantis, ir nebuvo galima sakyti “Krupavičių klierikas”. Todėl sakydavo “klierikas Krupavičius”.

Tas “klierikas Krupavičius” anuomet buvo lyg ir savotiškoje mūsų tėvo globoje. Tėvas, veždamas mūsų Vincentą į Seinus, kartu veždavo ir netoliese nuo mūsų gyvenusios (Igliškėliuose, Iglaukos parapijoje), Krupavičienės sūnų Miką. Mūsų tėvas buvo gana paslankus kam nors gera padaryti, patarnauti. Taigi ir į Seinus važiuojant paimti kitą klieriką, Mykolą Krupavičių, drauge su savo sūnumi, jam buvo vienas malonumas, o gal ir pasididžiavimas. Mykolas Krupavičius savo atsiminimuose patvirtina, kad jį į Seinus veždavęs Putino tėvas: “Neturėdamas savo arklių (Krupavičienė Igliškėliuose, o vėliau Marijampolėje vertėsi prekyba, M. Sl.), dažniausiai turėdavau vykti į seminariją kartu su Putinu Mykolaičiu. Jis buvo mano kaimynas iš greti-

mos Gudelių parapijos”. Toliau šis garbingasis mūsų kaimynas mini, kad jau ir keturis kursus jam baigus, po vasaros atostogų vis dar Putino tėvas jį veždavęs į Seinus: “Po šių atostogų jis nugabeno į Seinus mane ir Igną Česaitį” (M. Krupavičius, Atsiminimai, 175 psl.). Klierikas Ignas Česaitis buvo mūsų kaimyninės parapijos, Iglaukos, vargonininko sūnus. Manau, kad ir Mykolas Krupavičius savo vasaros atostogų didelę dalį praleisdavo pas Iglaukos kleboną ar vargonininką Česaitį, iš kur mano tėvas juos ir paimdavo važiuodamas į Seinus su savo klieriku.

Tas ilgas bendras kelias į Seinus kunigų seminarijon vienuose ratuose, atrodo tikrai tampriai turėjo surišti abu klierikus – Vincą Mykolaitį ir Mykolą Krupavičių. Bet šio ryšio V. Mykolaitis-Putinas niekad nepabrėžė, neužakcentavo. Manau, kad kukliam ir nedrąsiam Mykolaičių klierikui (tokiu jį apibūdina ir M. Krupavičius), gerokai amžiumi vyresnis, jau subrendęs ir buvęs mokytoju klierikas M. Krupavičius buvo “permandras”, turįs didesnę gyvenimo patirtį, savo išvaizda ir charakteriu daugiau panašus į lenką ar kokį kitą užsieniečių, o ne į lietuvi. Tai ne tokio tipo jaunuolis, su kuriuo būtų galėjęs artimai susidraugauti visai kitokio būdo, poetinių nusiteikimų Putinėlis... Kas kita artimas kaimynas – Ignas Česaitis: kuklus, švelnaus būdo, jautrus (pažinau jį asmeniškai). Jis, matyt, buvo įsigijęs didelį Putino pasitikėjimą. Tai patvirtina Putino rašyti jam laišškai (žiūr. V. Mykolaičio-Putino raštai, X t.).

Kaip dabar vaizduojusi, kokios tai nelengvos turėjo būti tos kelionės, taip mūsų tėvui, taip tiems klierikams į Seinus! Virš 70 kilometrų daugiausia negrįsto kelio: po lietaus klampojimas purvynu, o įvažiavus į Dzūkiją – smiltynai. Poros arklių traukiamas ūkiškas “brikelis” su keturiais ar trimis keliautojais; brikelio įrengimas labai paprastas: dvi iš lentų padarytos sėdynės, ant jų uždėti šieno ar šiaudų prikimšti maišeliai, užtiesti atitinkamomis namų darbo gūnelėmis. Galas brikelio turėjo būti rezervuotas klierikui nemažiams “kufarėliams” – pilniems maisto, aprangos, knygų, o taip pat ir pašaro arkliams. Į šią kelionę tėvas su klierikais išsirengdavo labai anksti – gal tuojau po vidurnakčio – kad kelionėje užtektų laiko ir arkliams pailsėti, ir patiems užsikąsti, ir kad nevėsiškai sutemus pasiektų Seinus, kad seminarijos vartai dar nebūtų užrakinti, kad “furmanas” ir sau galėtų susirasti nakvynę. Tėvas sugrįžęs pasakodavo, kad seminarija būdavo pasiekiama laiku, bet keliautojai išlipdavo iš brikelio bal-

ti nuo apneštų dulkių, su užtirusiom kojom, sustingę nuo ilgo sėdėjimo...

Laimės Žiburio siekiant

Dar man atmintinoje gadynėje tie, vėliau garsūs Lietuvos vyrai taip kopė į tąjį užburtąjį Kalną, taip siekė Laimės Žiburio – Mokslo. Apie visa tai dabar galvojant, atrodo, lyg tai buvo pusiau realybė, pusiau fantazija. Iš tų gyvenimo epizodų, kuriuose veikėju buvo ir Mykolas Krupavičius, būtų galima parašyti išsistą knygą dikseniškom temom. Juk tuo metu Lietuvos pažemintieji ir rusų užguitieji žemdirbiai štai kokiais keliais siekė savo kraštui šviesesnės ateities ir Lietuvos apleistiems dirvonams ruošė darbščius, pasišventusius purentojus. Paprastas, mažamokslis ūkininkas Juozas Mykolaitis savo darbiniam brikelyje veža keliasdešimt kilometrų sūnų klieriką, išsibrazdinęs iš savo kiemo vidurnaktiais, pasukdamas apie tris kilometrus iš kelio į skurdoką Igliaukos bažnytkaimį paimti Mykolo Krupavičiaus, o kartais ir Igno Česačio. Jeigu tas paprastas žemdirbys būtų tada nujautęs kokius Lietuvos ateities milžinus jis savo brikelyje veža, gal būtų jis juos ir ant savo rankų nunešęs į Seinus... Tos Juozo Mykolaicio kelionės į Seinus su klierikais yra tarsi simbolis ir kitų anuometinių Lietuvos ūkininkų vaikų, siekusių mokslo šviesos.

Metai keitėsi atnešdami Lietuvai viena už kitą didesnes baisybes ir nelaimes. Pirmasis pasaulinis karas, okupantų keitimasis, teroras, žudynės, badas, ligos. Daugelis lietuvių pasitraukė į didžiosios Rusijos gilumą, tikėdamiesi ten užuovėjos nuo karo audrų. Daugelis pasitraukė ir mūsų tautiškai atbundančių šviesuolių, su jais – ir Mykolas Krupavičius. O ten dar didesnių, ypač revoliucinių, audrų buvo varginami, bet kar-

tu ir grūdinami, nepaliovė siekti didesnių, augštesnių mokslų.

Pirmajam pasauliniam karui pasibaigus, Mykolas Krupavičius į Lietuvą grįžo kaip didelis veikėjas, karštas visuomenininkas, nepaprastai didelių užmojų politikas-patriotas, Krikščionių demokratų partijos vadovas. Lietuvai nepriklausomybę atgavus – iškilį politinę asmenybę, seimo atstovas, 1923-26 m. Žemės ūkio ministeris ir tuo pačiu metu žemės reformos vykdytojas. Žodžiu, Mykolas Krupavičius iškilo augštai, pastoviai įsikūrė Kaune – laikinojo sostinė. Jaunystėj gyventame kampely, Balbieriškis-Igliauka-Igliškėliai, gal jau tik labai retas svečias. Pirmojo seimo rinkimų įkarštyje ir tolimiausiose Lietuvos provincijose jo vardas buvo žinomas kaip aktyvaus rinkimų dalyvio, nuostabaus kalbėtojo. Ta proga mūsų tėvas jį vieną kartą matė Marijampolėje, ir parvažiavęs pasakojo, kad tas buvęs klierikas Mikas Krupavičius gal jau nebe kunigas, nes užsiauginęs ūsus, barzdą, civiliškai apsirengęs – vos galėjęs atpažinti. Į tai mama tik atsiduso ir galva palingavo...

Augštumose

Kai 1925 metais atsikėliau į Kauną (mokyti seserų kazimieričių gimnazijoje), apie Mykolą Krupavičių daug teko išgirsti, o dar daugiau skaityti spaudoje. Visam Kaunui jis tapo "gerai žinomu žmogumi", ryškia, iš daugelio išsiskiriančia asmenybe. Krupavičius! Kas tada galėjo nežinoti, kas yra Mykolas Krupavičius?! O jis – tas didysis žmogus, Kaune buvo apsigyvenęs kukluteje Mickevičiaus gatvėje, priešais I-sius universiteto rūmus, kaip tik šalia namelio, kuriame gyveno Putinas. Dėl to, atsilankydama pas brolių, ir aš kartą-kartą jį mačiau. Taip ilgą laiką jis buvo mano "pažįstamas iš matymo" – tas į dideles atsikuriančios Lietuvos augštumas įkopus Mykolas Krupavičius. Tikras didžiūnas savo dvasia, įdomus ir išvaizda: solidus, juodais vešliais plaukais, tokia pat gražiai nudailinta, didoka barzdele ir ūsais, taisyklingu, pablyškusio veido ovalu, apsirengęs gerai pritaikytais, gerais juodais rūbais. Visa tai, man atrodė, jį darė tokiu nepaprastu, nelietuvišku tipu, ne kiekvienam lengvai prieinamu. Kauniškiai jam buvo pritaikę taiklų įvaizdį – Juodasis Mykolas. O jo konfratras, antras didelis Mykolas – Vaitkus savo atsiminimų knygoje "Nepriklausomybės Saulėj" taip charakterizuoja Mykolą Krupavičių: "Didysis tėvynės sūnus – prelatas Mykolas Krupavičius. Geležinė Rykštė – Virga Ferrea. ... Nors jis yra jau atkakliai įžengęs į devintą dešimtmetį, bet tebėra ryškiai vadoviškas bei valdoviškas ir dar sugeba kam reikiant (o gal kartais ir kam nereikiant?) įkirsti tikrai geležine rykšte. ... Geležinė rykštė ... Duot žmogui tinlamą vardą baisiai sunku, ypač tokiame sudėtingame, kaip prelatas Krupavičius. Iš tolo lyg regėte regiu: tas siaubingas vyras skaitydamas šyptelia, lyg pragiedrus, taip gerai – skaisčiai, o vienkartinai vyriškai, kaip vien jį saiti temoka. ... Dvasia prieinu prie jo ir ... jau sumišau: juk tai visas kalnas!" ... O anuomet aš jo dar vien bijojau. Tikrai" (137, 139 p.p.).

O ir mūsų (kai gyvenau jau pas Putiną Kaune) vi-rėja Marijona, kuri buvo anksčiau tarnavusi pas Žemės ūkio ministerį Mykolą Krupavičių, vis prisimindavo, kad ten jai būdavę nelengva. "Blogiausia būdavo su visokiais lankytojais, interesantais", pasakodavo Marijona. "Ministeris įsako man kaipurią dieną neįleisti nė vieno pas jį žmogaus. Bet kai koks atėjęs prie durų pradeda skambinti ir skambinti – reikia atidaryti ir pažiūrėti kas. Žinoma, aš atėjusiam sakau nėra minis-

P. AUGIUS

ŽEMAITIJA

terio namie. Bet tas netiki... Buvo toks vienas (aš jo nei vardo, nei pavardės nežinau), kad tik praveri duris, tai jis tuojau koją įstato tarp durų, kad negalėčiau uždaryti, ir nors jam sakai ministro nėra namie, jis vis vien įlenda į vidų. Viziteriui išėjus, ministeris mane bardavo, kam įleidau... Sunku buvo..." Marijona net susigraudindavo bepasakodama.

Tai toks buvo tas Mykolas Krupavičius!

Štai jis ir kitoks

Vieną kartą ir man teko pas tąjį "baisųjį" Mykolą Krupavičių atsilankyti. Tai buvo tuojau po 1926. XII. 17 perversmo. Jis jau nebebuvo Žemės ūkio ministru. Tuo metu mūsų gimnazijoje man teko būti ateitininkų kuopelės pirmininke (ateitininkai tautininkų valdžios dar nebuvo uždaryti). Kuopelės globėja ses. Bernarda sugalvojo, kad mūsų kuopelei reikia suruošti viešą paskaitą ir prelegentu pakviesti Mykolą Krupavičių. Kas jį pakvies? Aišku, kuopelės pirmininkė. Ir vieną popietę išsirengiau pas jį nuvykti. Jis vis tebe gyveno toj pačioj vietoj, Mickevičiaus gatvėj, adresas man gerai žinomas.

Prisiminusi Marijonos pasakojimus, eidama gatvėmis vis spėlioju, kaip man pavyks pas jį įeiti. Aš koks tarp durų tikrai neikišu...

Dabar, berašant šias eilutes, man tikrai labai gaila, kad nebeprisimenu, kaip aš įėjau į jo kabinetą. Tik prisimenu kaip aš jau stovėjau vidury kabineto ir žiūrėjau į tą nepaprastą žmogų, sėdintį už rašomojo stalo. Jis, momentą dirstelėjęs į mane, pakvietė prieiti arčiau ir atsisėsti priešais jį į platų, odinį fotelį, skirtą interesantams priimti. Susidomėjusiu žvilgsniu klausė, ką ši, bijūninėj uniformoj gimnazistėlė, turėtų jam pasakyti. Aš, kaip per pamoką, išpasakojau visą reikalą, pareiškiau nuoširdų kvietimą skaityti paskaitą "Saulės" rūmuose ateitininkams, jo paties pasirinkta data. Kiek pagalvojęs pasakė "gerai", įdėmiai žiūrėdamas į mane. Man nuo širdies nusirito sunkus akmuo. Ir dabar pastebėjau jo akis. Kokios nepaprastos! Jų "lėliukės" ne juodos, kaip anksčiau maniau, bet kažkaip tamsiai, tamsiai raudonai degančios — lyg rubinai, ar ne rubinai... Niekad tokių akų nesu mačiusi. Net momentą ilgiau žiūrėjau į tas jo akis iš nuostabos. Kaip dabar galvoju, kad gal tai buvo refleksas jo akyse nuo "veidą rodančio" stalo paviršiaus, kuriame atsispindėjo mano bijūninės uniformos spalvos.

Gera. Paskaitą jums galėčiau skaityti tokia ir tokia data (dabar datos gerai nebeprisimenu), ar jums ta data bus gera?

— O, taip! Mums bus gera! Labai ačiū!

Jis atsižymėjo kalendoriuje. Aš pasikėliau išeiti. Jis, taip pat pasikėlęs, ištiesė man ranką atsisveikinti.

Tačiau paskaitos dieną įvyko didelis "skandalas": paskaitos valanda jau čia pat, scenoj gražiai parengtas stalelis, salė pririškiuota ilgų suolu, bet... tie suolai beveik visi tušti. Gimnazijos ateitininkų kuopelė iš vyresniųjų klasių mokinių nelabai gausi, gal 20 narių; keltos mergaitės iš pensionato, kelios seserys — ir visa auditorija. Tik dabar pamačiau, kokia aš buvau bloga, nepatyrusi organizatorė. Man reikėjo plačiai tą paskaitą pareklamuoti tarp kitų Kauno gimnazijų moksleivių ateitininkų, net studentų. Kas gi dabar bus? Iš viso, ar imsis prelegentas skaityti apytuščiai salei?.. O ėmėsi ir skaitė. Išėjo į sceną Mykolas Krupavičius prie to gražiausiai parengto staliuko. Atsisėdo ir pradėjo skaityti — taip, kaip skaitytu pilnai salei žmonių. Skaitė ilgai, oriai dėstydamas savo mintis, kol tema (kažkas apie ateitininkiskąją ideologiją) buvo išsemta.

Po tos paskaitos dar ilgai aš buvau "pritrenkta" toj M. Krupavičiaus nepaprasto, didelio takto. Jis nė mažiausio nepasitenkinimo nepareiškė nei paskaitos rengėjoms-gimnazistėms, nei seserims-auklėtojoms, kurios turėtų jausti atsakomybę už savo mokinių darbus. Mykolas Krupavičius, užslėpęs savyje nepasitenkinimą, "nudavė", kad viskas buvo padaryta gerai.

Nuo ano tolimojo laiko tas žmogus tebeglūdi mano sąmonėje apgaubtas gilaus žmoniškumo, garbingumo, o kartu ir lietuviško paprastumo skraiste.

Gyvenimo saulėlydžio žarose

Artimesnį, korespondencinį ryšį su Mykolu Krupavičium man likimas lėmė jau po Putino mirties, po 1967 metų. Putino, to buvusio bendro vargo bendrakeleivio į Seinų seminariją, mirtis, matyt, giliai jį sujaukdino ir jis dairėsi Putino artimųjų, norėdamas dar kaitą pasakyti apie buvusį savo draugą.

Kiek sumišau, perskaičiusi pirmojo laiško patį pirmąjį sakinį: "Rašau Tamstai, kaip savo senajai pažįstamai. Bet rašyčiau, jei ir nebūtum pažįstama. Mums čia visiems rūpi Putinas."

Toliau laiške M. Krupavičius išdėsto tąjį "visų rūpestį": kad aš būtinai toliau rašyčiau savo atsiminimus apie Putiną (M. K. buvo jau skaitęs atsiminimų pluoštelį "Drauge"), kad juose nušviestų ašio krizės (Putino) metą, jo persilaužimą, kaip jis tai išgyveno" ir t. t. "Žinios turi būti objektyvios, ne švelninamos ir ne šiuurkštinamos", įspėja mane laiško autorius. "Objekty-

vią biografiją gali duoti tik išeiviai. Bolševikų plunksna Putiną tik sužalos. . . . Aš labai prašau mano prašymą patenkinti. To laukia iš Tamstos visi Putino gerbėjai. O kas jį negarbina.”

M. K. rūpestis atgręžtas ne vien į Putiną. Jis atgręžtas ir į Salomėją Nėrį, ir į Liūdą Girą: “Tamsta daug žinai ir apie Salomėjos Nėries krizę, jos išgyvenimus ir santykius su ateitininkija jai persimetusi bolševikus. Kokia buvo jos to žygio priežastis? Gal ji yra Tamstai pasakojusi? Aš apie ją esu parašęs ilgesnį straipsnį. . . . Į mano straipsnį piktai atsiliepė keli žmonės: kam aš ginu bolševikę. Dar manau parašyti apie ją papildomai. Niekas paduotų mano faktų nepažeigė. Už gautas iš Tamstos apie ją žinias būsiu Tamstai dėkingas”. (1967. IX. 11 d. laiškas).

Mykolui Krupavičiui, visą savo ilgą gyvenimą išbuvusiam ištikimu savo jaunystės idealams, sunkiai suprantamas kitų blaškymasis, ideologijų keitimas. Taip Liūdas Gira, taip Salomėja Nėris, buvę ateitininkai, ar gi vėliau galėjo būti netikinčiais komunistais?

Kadangi apie S. Nėrį buvau skaičiusi pranešimą Sydney Plunksnos Klube, tą medžiagą, atsiliepdama į prašymą, pasiunčiau prel. M. Krupavičiui. Jis tuojau atsiliepė su dideliu dėkingumu: “Plunksna ir žodis ir paskaita apie Salę Nėrį (už kuriuos labai dėkoju) man adarė akis. Įsitikinau, kad Auburnas ne šapas. Jo Plunksna ir žodis net mūsų laikinajai sostinei Čikagai būtų pasididžiavimas (M. K. klaidingai suprato, kad almanachas “Plunksna ir žodis” išleistas Auburne, kur mes gyvename. Iš tikro, tai yra Plunksnos Klubo leidinys, M. Sl.). Plunksną beveik visą perskačiau. Prisiminimai apie Gustaitį (Juozo Slavėno, M. Sl.) puikus raštas. Įdomus ir man naudingas raštas apie Nėrį. Jos klausimas man aktualus. Apie ją tokios žinios: prieš mirtį ji atliko išpažintį. Ant jos kapo patriotai deda gyvųjų gėlių puokštes. Ji daug parašiusi bolševikų poemoms labai nepalankių jų režimui laiškų. Nėries raštų yra išleista trys tomai, kuriuos turiu. Ten yra ir jos laiškų skyrius. Jie, žinoma, išcenzūruoti. Bet ir jų tarpe yra vienas kitas laiškas nepalankus bolševizmui. Prieš mirtį atliko išpažintį ir L. Gira. Apie Putiną turiu tokių žinių: Putinas niekad nebuvo subolševikėjęs. Bolševikai jį tokiu skelbia. Dar nebaigiau skaityti J. Lankučio V. Mykolaičio-Putino kūrybą, išleistą Vilniuje 1961 m. Autorius analizuodamas visą jo kūrybą, tokią mintį veda: Putinas visą laiką buvo pamaldus. Dažnai lankydavo bažnyčią. . . . Jis šaukėsi kunigą (mirties akivaizdoje, M. Sl.) iš Kauno, savo pažįstamą . . . Bolševikai Putino juodinti negalės, nes jį jau išgyrė, kaip žymiausią

lietuvių poetą, ne tik Lankutis minėtoje knygoje (470 psl.), bet ir visa eilė žymiausių bolševikų kritikų . . . Aš dar šiandien visaip bolševikų esu juodinamas ir knygoje ir spaudoje. O tačiau niekas dėl manęs nėra nukentėjęs . . . Jei visi mes taip galvotume (bijotume atvirą žodį pasakyti, M. Sl.), kas kovotų už Lietuvą? Pagaliau, jei bolševikai atsisąžinę savo pagyrų, pradėtų Putiną juodinti, tai, manau, Putino vardas nuo to nenukentėtų. Bolševikų pagyrimai garbės nedaro. Tai mano nuomonė. Nepraraskit Putino laiškų (1971 metais laišakai yra išleisti pavadinimu “Putino laišakai Australijon”, M. Sl.). Mudu dažnai susirašinėjom su prof. V. Jurgučiu. Aš jo laiškus pasiunčiau Tėvynės Sargui. Dzūkų tautos kilnų sūnų Juozą Slavėną sveikinu sulaukusį brandžios jaunystės amžiaus.” (iš 1968.I.9 laiško).

Nors mūsų korespondencija su prel. Mykolu Krupavičium, begyvenančiu Amerikoje, nebuvo plačios skalės, daugiausia tik iškilus vienokiam ar kitokiam reikalui, tačiau tas korespondavimas kiek plačiau atidengė šio nepaprasto ir didingo žmogaus dvasią. Besusirašinėjant pamačiau, kad jis yra ir kitokis: ir paprastas, ir labai nuoširdus Dzūkų žemės (jo paties žodžiais) sūnus. Kaip iliustraciją to jo paprastumo ir nuoširdumo čia duodu porą jo laiškų ištisai: “Mieliejiems M. ir J. Slavėnams Auburne. Atsaukiu su atsi-prašymais Auburno pažeminimą (pirmajame savo laiške rašė: “Apsigyvenote už Uralo žemės galo ir nieko apie Tamstas negirdėti”, M. Sl.). Įtikinot, kad jis ne šapas ir mano Cicerą prašoka. Labai dėkoju už laišką ir priėdus. Įdomus ir studentų metraštis. Australija dar sugeba lietuviškai gyventi, gal geriau kaip mūsų Amerika. Žurnalas ar metraštis apie ateitininkus tyli. Tik vieną atstovę parodė. Įdomios, bet liūdnos žinios apie vargšą Putinėlį. Tikrai kryžiaus kelius ėjo šioj sieroj žemelėj. Pas mus gana daug atvažiuoja į svečius iš Lietuvos. Aš beveik kas dvi savaites turiu tokių lankytoją. Bendrą Lietuvos gyvenimą žinau gerai. Jie man papasakoja daugiau tik apie man rūpimus asmenis. Jų pasakojimu Putinas buvo bolševikams tik pakenčiamas, kaip žymiausias peotas ir rašytojas. Nors ir jis turėjo atlikti “išpažintį”, bet jo nepalaužė, žinoma, gyvendamas tokiose sąlygose turėjo retkarčiais stalinams smilkalo paberti. Lietuviai jį gerai suprato ir jo už tai nesmerkė. Jo LANGAS vargais negalais pasaulį išvydo. Istoriją su Sukilėliais gerai žinot. Man pasakoja, kad jį išleido tik Putinui mirus gerokai sutrumpintą. Jam gyvam esant nedrįso to padaryti. Putino laidotuves suorganizavo “iškilmingas”, be ne taip, kaip kitiems

LIET. LIAUDIES MENAS
SKULPTŪRA

bolševikams. Į kitų „žvaigždžių“ laidotuves suvaro mokyklas, darbininkus ir t.t. Į Putino laidotuves net mokyklų nevarė. Tik viena kažkokia mokykla iš Kauno savanoriškai atvykusi. Aš manau, kad bolševikai džiaugėsi Putinui mirus, kaip džiaugėsi Salomėjai Nėriui mirus. Ji virtusi bolševike jiems buvo pašinas. Kaip šiaušėsi ir opoziciją rodė nebolševikinei valdžiai, tokia pasirodė ir bolševikų valdžiai. Jos daugelį kūrinių bolševikai nedėjo į savo spaudą, bet jie, kaip Putino, kursavo po žmones. S-tė tokio vieno jos eilėraščio turinį tik man atpasakojo: Atleisk man, Viešpatie, mano kaltes, kad kaip sūnus palaidūnas atsižadėjau savo tėvų palikimo, nuėjau raudonais šunkeliais ir t.t. Ant jos kapo daugiausia gyvų gėlių deda patriotai. Patriotais dabar Lietuvoj vadinami tie žmonės, kurie nepasidavė bolševikų vilionėms nei priespaudoms ir pasiliko ištikimi nepriklausomai Lietuvai. Tai man pasakojo nevienas. Apie tai žino visi, kas ją domisi. Prie Dievo sugrįžo Gira ir dar keli kiti, kurie buvo persimetę į bolševizmą. Vienas (i.B.) buvo nuvykęs į Lietuvą. Jis buvo aplankęs ir Nėries muziejų. Jo pasakojimu ten esą nemaža Nėries antibolševikinių laiškų. Bet niekam neduoda jų skaityti. Artinasi šv. Velykos. Nuširdžiai sveikinu jų sulaukusius. Tesuteikia Jums Dievas stiprios sveikatos, įmanomos šiais sunkiais laikais laimužės ir geriausios sėkmės visame gyvenime. Kas mane neteisė: ir Smetonos-Voldemaro režimas, ir vokiečiai, ir bolševikai, tik artimiausias mano sūdžia Slavėnas nepakibino. Dzūkas dzūko nesmerkė. Visa širdimi Jūsų — M. Krupavičius. 1968.III.30.”

“Savo mieliems M. ir J. Slavėnams. Labai dėkoju už laišką, sveikinimus ir linkėjimus vardo dienos proga. Ypatingai dėkoju už Lietuvos laukų kačpėdėlę. Ji turės mane lydėti į anuos pasviečius. Aš esu Jums skolingas ir atsakymų į laiškus ir informacijų. Kaltas. Dovanokit. Ir dabar jų nesuteikiu. Šie metai man nelaimingi. Apnyko visokios kvarabos. Pastaruoju metu širdis buvo taip suglebus, kad reikėjo jai padėti klībėti. Darė 5 mėn laikotarpį 2 operacijas. Dabar, kaip tas mažas piemenėlis didis vargdienėlis, jau vos tik kvėpuoju. Sugrįžus iš ligoninės sunku buvo ne tik judėti, bet ir kalbėti, ir net klausytis kitų kalbos. Prieš porą dienų pajutau lyg mažo gerėjimo žymių. Kas bus toliau, pamatysiu. Dėl minėtų priežasčių tiek terašau. Supraskit ir dovanokit. Gavau Putino X tomą raštų. Jo dar nevarčiau. Sveikatos, laimės, sėkmės. Dievo palaimos ir šviesesnių dienelių Jums linki Jus gerbiąs M. Krupavičius, 1969.X.2.”

Ir iš vėlesnių, dar kelių neilgų laiškelių buvo matyti, kad mūsų brangusis Mykolas Krupavičius, žingsnelis po žingsnelio, artinosi prie Amžinybės durų. Tačiau jis vis nesiliovė rūpintis mūsų tautiniais reikalais, savo buvusio draugo Putino literatūriniu bei moksliniu palikimu, kitų pasisakymais apie jį: mums siuntė iš periodinės spaudos iškirpęs straipsnius su savo pastabomis. Turėdamas Putino Raštus, jis matė, kiek daug jo vertingų darbų nėra į Raštus įdėta. Kilo mintis, kad tų atmestųjų darbų reiktų užsieniuose išleisti dar vieną ar du Vinco Mykolaicio-Putino Raštų tomus. Mykolas Krupavičius šiai idėjai karštai pritarė ir tuojau ėmėsi paruošiamųjų darbų: iš “Židinio” nurašydinęs atsiuntė “Nuvainikuotąją Vaidilutę”, daugybės straipsnių sąrašą, taip pat esančių “Židiniuose”. Vėliau, jau po prelado M. Krupavičiaus mirties, šiuos straipsnius, nukopijuotus Kseroxu, mums atsiuntė Vincentas Liulevičius, aišku, pagerbdamas M. Krupavičiaus valią. Vien šie straipsniai sudarytų 155 puslapių tomelį.

Kaikurie straipsnių techniškai neaiškumai (nukopijuojant), ypač lapų pakraščiuose, atitaisinėti paties prelado ranka, labai sudrebintomis raidėmis, matyt, sveikatos ištekliai buvo jau visai maži. Ir tai pats trumpuose atsiliepimuose patvirtina: “Mano sveikata dar vis menka”, “vos lazdelės padedamas paslankioju”, “Visas mano darbas — atsakymas į vieną-kitą laišką, kuris reikalauja greitesnio atsakymo. Dovanokite. Vis major tinginiu pavertė. Dabar pradėjo kiek gerėti, bet kiek tas gerėjimas sieks, pamatysim. Tiek žinau, kas buvau, nebebūsiu. Norėčiau tik prie mašinėlės ilgčiau pasėdėti (1969.XI.6). 1970.IX.7 — vos trys mėnesiai prieš mirtį — trumpas, vos trijų eilučių laiškėlis: “Prie šio jungiu surastus savo Židiniuose Putino straipsnius (sąrašas, M. Sl.). Jei kuris jų Jums reikalingas bus, nurodykite straipsnį, Židinio tomą ir puslapį, nurašydinęs atsiųsiu. Sąrašas negrąžintinas. Jūsų M. Krupavičius.”

Taip, su darbu rankose, su meile Lietuvai ir žmogui širdyje, Jis atsiskyrė su šiuo pasauliu.

☆ ☆
☆

V. ČERNIAUSKAITE

JAUNAMARTĖ

PRIE NAUJO KAPO

S. VILKAUJA

A. MAKŪNAITĖ

MŪSŲ DAINOS

A.a. rašytoją Juozę Augustaitytę-Vaičiūniene
amžinybėn palydėjus

*Skamba ir žvanga, gaudžia varpai,
Liūdną ir skaudų skleisdami gaudą:
Vėl paviliojo auką kapai!
Diena į dieną tiek jų atranda! . .*

Maironis

Mirtis negailestingai skina vieną po kito vyresnio amžiaus išeivius. Beveik visuose didesniuose Amerikos miestų kapuose vis didėja skaičius kapų ir paminklų tiems, kurie dar taip neseniai sielojosi tautos nelaimėmis, trokšte troško sugrįžti atgal į gimtąjį kraštą ir ten užbaigti paskutines savo gyvenimo dienas.

Š.m. kovo mėn. 4 dieną šv. Kazimiero lietuvių kapinėse, Čikagoje, buvo supiltas vėl naujas kapas. Ta amžinoji poilsio vieta buvo paskirta a.a. rašytojai Juozei Augustaitytei-Vaičiūnienei, kuri vasario mėn. 28 dieną, sulaukusi gilios senatvės, iškankinta sunkios ir nepagydomos ligos iškeliavo amžinybėn. Jausdama artėjančią mirtį, ji pasiruošė tai kelionei, pageidaudama kuklių laidotuvių, kurios būtų be garbės sargybų, be gėlių ir didelių iškilmių, o kunigas jai suteikė paskutinius šv. sakramentus mirties patale.

Ji mirė ir buvo palaidota toli nuo tėvynės, kurios ji taip ilgėjosi, į kurią svajojo dar sugrįžti ir ten numirus išsėtis amžinai, kur josios motina:

*Ir ilgesys bedugnėms akimis . . . Didžiulis . . .
Grižti į motinos baltos langinės namus,
Kur ji po šilkinę veja gimtojoj žemėj guli,
Kur beržas verkia prie jos kapo neramus.*

(Iš eilėr. "Į motinos namus")

Su josios mirtimi mes netekome dar vienos vyresniosios kartos veikėjos, kurių gretos išeivijoje jau pamažu retėja. Jos liūdi giminės, mokytojai, rašytojai, o ypač skautės, kuriomis ji rūpinosi ir kurioms ji dirbo visą savo gyvenimą.

Kai ją laidojo, Čikagoje buvo apsiniaukusi diena ir protarpiais lijo. Atrodė, kad ir pati gamta apsigaubė giliu liūdesiu.

Rašytoja J. Vaičiūnienė gimė 1895 m. liepos mėn. 27 d. Mažučių kaime. Vilkaviškio apskrityje. Jos gimtinė – tai Sūduvos žemė, tai pati kapsų širdis. Tas kraštas išaugino daugelį mūsų žymių žmonių. Čia pirmuosius žingsnius žengė V. Kudirka, J. Basanavičius, J. Jablonskis, V. Mykolaitis-Putinas ir daugelis kitų.

Nors J. Vaičiūnienė gimė Vilkaviškio apskrityje, bet didesnę savo gyvenimo dalį praleido Marijampolėje, kurią mes vadindavome kapsų sostine. Nors ir Vilkaviškis savo praeitimi buvo gana garsus, nes dar ir dabar Vilkaviškio dvaro sode tebėra akmeninis stalas, prie kurio pats Napoleonas su savo generolais sėdėjo ir vartė karo žemėlapius, bet daugelį traukė Marijampolė, nes Marijampolė buvo daug didesnis miestas, daugiau žmonių, daugiau jaunimo, net kelios gimnazijos, platesnis ir gilesnis kultūrinis bei visuomeninis veikimas. Tad Vilkaviškyje poetė J. Vaičiūnienė buvo daug mažiau žinoma, negu Marijampolėje.

Didžiojo karo metu ji atsidūrė Rusijoje, kur mokėsi ir baigė Saulės mokytojų kursus Voroneže. Sugrįžusi į nepriklausomą Lietuvą, ji ilgiausiai gyveno ir dirbo Marijampolėje, kur Rygiškių Jono vardo gimnazijoje dėstė lietuvių kalbą, istoriją ir mergaitėms kūno kultūrą.

1924 m. ji baigė Švietimo ministerijos surengtus kursus kūno kultūros mokytojams. Nuo tada ji pradėjo

daugiau gilintis į lietuvių liaudies šokius, jų atkūrimą, stilizavimą ir t.t.

Kai mes (Vilkaviškio gimnazijos mokiniai) atvažiudavom į Marijampolę (20 klm.), tai visur jausdavome tvirtą, mokyt. J. Vaičiūnienės ranką. Mes ją sutikdavome sporto varžybose, gimnazijų iškilmėse, skautų šventėse ir kitur.

1938 m. ji buvo perkelta į Kauno VI-ją gimnaziją. Čia, laikinoje sostinėje, ją buvo galima matyti visur, nes ji tuoj įsijungė į platų kultūrinį bei visuomeninį gyvenimą. Dažnai ją galėjai sutikti mokytojų suvažiavimuose, dažnai galėjai išgirsti kalbančią susirinkimuose. Visur ji buvo griežta diskusijose, nes tvirtai laikėsi savo tautinių įsitikinimų. Dažnai net ir spaudoje ji buvo nenuolaidi, nes ėjo teisingu lietuvišku keliu.

Antrojo pasaulinio karo metu ji pasitraukė į Vakarų ir gyveno Wurzburgė, Hanau ir kitur. 1950 m. pasiekė Amerikos krantus. Gyvendama Čikagoje, atsidėjo grynai kultūriniam darbui. Pasidarė nuolatinė spaudos bendradarbė, parašė daug vertingų straipsnių, kuriuose kėlė lietuviybės išlaikymo reikalingumą išeivijoje, lietuvių kalbos mokėjimą ir kt. Čia jos pagrindiniu motto buvo: "Lietuvi, nuklydęs į tolimą šalį, nepamiršk atsigrįžt atgalios!" Taip pat išleido kelias brošiūras: "Tautinių šokių švenčių takais", "Dainų šventės laukuose" ir t.t. Rankraščiuose pasiliko daug nepausdintų eilėraščių ir net jau spaudai paruoštas poezijos rinkinys, kuriam vardas parinktas – "Laukų giesmė".

Rašytoja J. Vaičiūnienė su giliu pasišventimu visą savo gyvenimą dirbo ir rūpinosi Lietuvių skautų sąjunga. Ji pradėjo skautauti dar nepriklausomoje Lietuvoje ir buvo pirmoji Marijampolės skaučių tunto tuntininkė. Kai 1933 m. Lietuvoje lankėsi pats skautų įkūrėjas Baden-Powell'is su žmona ir dideliu būriu anglų skautų palydovų, tai skautin. J. Vaičiūnienė buvo viena iš tų vadovių, kurios padėjo suruošti skautų sąskrydį Palangoje ir su lietuvišku nuoširdumu bei vaišingumu priimti svečius iš Anglijos.

Tremtyje, kai skautai ir skautės pradėjo atkurti savo vienetų, ji buvo išrinkta Skaučių Seserijos vyriausia skautininke. Gyvendama Amerikoje, ji ypačiai atkreipė dėmesį į skautų tautinį auklėjimą ir visuomet pabrėždavo, kad skautai ir skautės nepamirštų garbingai tarnauti "Dievui, tėvynei ir artimui". Už skautišką veiklą yra apdovanota Lelijos ir Geležinio Vilko ordenais.

Tačiau didžiausias jos palikimas mūsų literatūrai yra šios poezijos knygos: "Po baltu nuometu" (1931 m.), "Skeveldros" (1946 m.), "Žvaigždėtos naktys"

(1952 m.), "Ant aukuro laiptų" (1956 m.) ir "Rūpestis" (1970 m.). Šią paskutinę velionės poezijos knygą išleido J. Karvelis Čikagoje rašytojos 75 m. sukakties proga.

Beveik visoje poetės J. Vaičiūnienės lyrikoje jaučiama Lietuvos žemė, upės, laukai ir pievos, vėjo dvelkimas, ošianti giria bei vyturėlio daina:

*Ir soduose ir pievoj
Lyg kas rožančių kalba
Tyras vanduo upely
Per akmenėlius skamba*

*Kaip per mišias bažnyčioj
Varpeliai begirdėti,
Kaip skambina žiogeliai
Sodely palei klėtį.*

(Iš eilėr. "Užsimiršimas")

O eilėraštyje "Naktis ant Nemuno" ji taip svajoja apie savo gimtąjį kraštą:

*O kaip ramu ten būdavo gyventi,
Kaip laisva, gera ir graudu . . .
Klausai, ką kalba stuobriai samanoti,
Kaip šaukia kažin kas vardu . . .*

Rašytoja J. Vaičiūnienė, kaip ir daugelis iš mūsų, neprigijo svetimuose kraštuose ir išgyveno gilią nostalgiją:

*Tegu čia plyšta iš juoko citrinų medžiai
Ir lapais ir žiedais,
Bet nesijuoks, kaip juokiasi žibutė
Dubysos, Panerių šlaitais.*

*Tegu čia palmės saulėj galvas maudo,
O kojas vandeny,
Bet joj nerasi tiek gelmių, kiek beržo raudoj
Tėvynės pakely.*

*Tegu tu viską čia turėsi,
Aukštiniais popieriais visi takai apkris,
Ieškodamas prasmės prabėgusių dienų pavėsy,
Tu pasigėsi žiupsnio žemių iš laukų tėvynės
tau užbert akis.*

(Iš eilėr. "Imigrantui")

Paskutinį vakarą koplyčioje velionės atsisveikinti prisirinko daug žmonių. Sesės skautės idėjo jai į karštą Lietuvos žemės žiupsnelį, Baltijos gintaro gabalėlį ir tris Vilniaus verbas. Papuošta gražiais tautiniais drabužiais ir apgaubta baltu nuometu, ji paliko visus ir išėjo amžinon tėvynėn, užbaigusi šios žemės kelionę.

ILGESYS

Skyla saulė pusiau,
ir rugių varpos suliepsnoja.
Ir pakelėm kukalių daina.
Ir ant kalnų pušys gaudžia, —
Lyg gervės klyksmas
Namų stogais nuvilnytų.
Lyg rudens vėjas
širdį aštriais nagais draskytų.
Kodėl vidury lygaus kelio
Obelis be žiedų?
Kodėl vidury didelio kiemo
Neskamba liepos šakelės?
Tik didelis kelias
aštrių akmenėlių —

Jūra nepalietė.
O už juodo miško.
sauksmas aidė.

* * *

Liepa ant kalno —
Žalios ugnies nešėja —
Skamba lyg pasaka,
Kaip saulės romansas,
Saulėi anksti patekėjus.
Bičių dūzgimas toks,
Kaip verpstės, kažkur
Kaime dar likusios,
Sukas ratu ir be galo šlovina
Šienpiovių rankų pūsles.

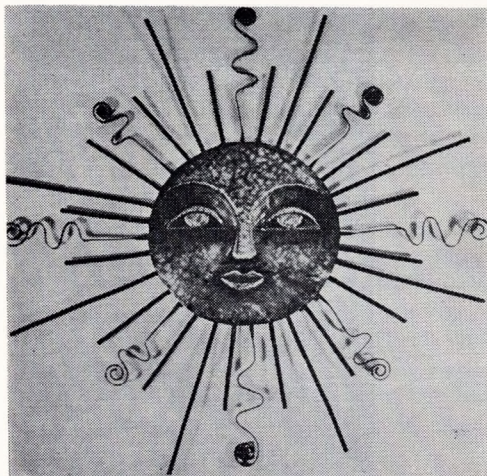

D. Tarabildienė Iliustracija

* * *

Šuliniuos šuliniuos
debesys ir svirtys.
Palei tvenkinį
nuo medaus
Gluosnio šakos girtos.
Šitiek meldų
išsiūruos
Vėjų tavo rankos.
Iš dainų šviesių mamos

Regėjimu atplauki.
Spindi bruožai mylimi
kaip žiedelis pienės.
Tarp rūkų, tarp ūkų
žiburėlis vienas.
Aš iškelsiu jį augštai,
Kad visi nustebtų!
Bėga debesys pakluonėm —
Glosto mano kojas.

N. GRUŠAUSKIENĖ

SAULĖ

Pats vidudienis

centras

dangus

DANGUOLĖ SADŪNAITĖ

TAIS LAIKAIS, kai dangus buvo toks artimas, kaip
kad vyresnioji sesuo;
ir kai į žolę žiūrėjome, kaip į antrąją savo odą:

daug svečių, (ypač vasaros metu) —
apsilankydavo mūsų namuose.

*

Kai buvau vaikas, man labai patiko priiminėti svečius.
Kartais pagalvodavau jeigu niekas išvis neateitų mūsų
aplankyti, —

(net nė pusė žmogaus!)
Koks neturtingas pasaulis būtų.

Bet visada kas nors ateidavo.
Jeigu ne paukštis, tai nors pelė!

Arba petunija — (rausvos spalvos) —
Kurios ryškiai užbrėžtame, baltame krašte, liepsnojo
visas vasaros džiaugsmas.

*

MANO AKYSE, pati geriausioji motinų ypatybė buvo
ta, jog jas atrasdavai
— dažniausiai — neperdaug toli nuo savęs.

Jeigu ne miegamajame, tai valgomajam.
Jeigu ne virtuvėje, tai svečių kambary . . . Arba darže,
arba sode.

Dienos metu, didelė dalis mūsų lankytojų buvo
moterys.
Mūsų viešnių pašnekesiai, dažniausiai sukosi apie
skrybėles.
Apie rūbus ir baldus.

Visa gyvenimo prasmė, (net ir aš tai supratau, jų besi-
klausydama) glūdėjo tame, jog žmogus gyvenai:
vienoje ar kitoje vietovėje — apsišarvavęs baldais.

Tiktai čigonų akiratis buvo platesnis.
Jie neteikė perdaug svarbos baldams . . .

*

ILGAIS ŽIEMOS VAKARAIŠ — rimtesni žmonės mus
aplankydavo.
Vienas toks svečias tai augštas, lieknas, vidutinio
amžiaus poetas.

Vilkėjo jis ilgu paltu; atsilapojusiu ir juodais skvernais.
Kažkodėl, jis buvo labai griežtai nusistatęs prieš
Jokūbo kopėčias.
(Dievas, jo nuomone, nebuvo kaimo mergina! — Jis
galėjo su Juo pasikalbėti ir be tų kopėčių . . .)

*

Bet mano tetos:
Teta Ramona, Teta Ona, Teta Salomėja ir Teta
Margareta,

dažniausiai kalbėdavo apie vedybas. Arba jų trūkumą.
Vieną dieną, teta Ramona išaiškino man, —

jog ištekti, tai reiškia — (šokti į upę) pilnai apsirengus.
Arba, kadangi ji buvo matematikė tą įvykį ji prilygino
netekimui visų giminių.
(Giminės, aš supratau, daugiau jau neberūpėjo...)

Bet tomis, labai retomis progomis, kai dėdė Jonas mus
aplankydavo —
žolė ir sodas, tapdavo vartais į kitą pasaulį...
Tenai kur medis Gėrio ir Blogio augo.

*

PATI PASKUTINĖ mūsų viešnia tą vasarą buvo mano
geriausioji draugė — Vanda.
Mes, vaikai, labai dažnai lankydavomės Vandos
namuose.

Namas, kuriame Vanda gyveno, stovėjo prie
geležinkelio —
Ir jis buvo man taip gerai pažįstamas, kaip kad mano
pačios rankos delnas.

Vanda augo didelėj šeimoj. Ji turėjo daug brolių ir
seserų.

VASARĄ, NUSKUBĖDAVAU ten labai anksti rytą, —
kai dar lengva šviesos aureolė supo namus...
Arba atsirasdavau tenai vidudienį, kai saulė jau
būdavo susukusi savo lizdus augštai medžiuose.
Ir kai gėlės stovėjo palangėse, matuodamos šviesą...

*

Nekreipdami jokio dėmesio į tylą išsišakojusią
medžiuose —
ir į tuos debesis, kurie mus stebėjo, — mes
įbėgdavome tiesiai iš gatvės į jų namus.

Svečių kambarys būdavo pilnas spalvų.

Didelis skaičius pagalvių, gėlių ir užuolaidų mus ten
pasitikdavo...
Man atrodė, jog niekas kitas, kaip tiktai saulė tampriai
surišo
visas tas spalvas: ir teikė kambariui tinkamą prasmę ir
reikšmę.

Naujas, ne taip gerai pažįstamas — palangės ir stalo
horizontas žavėjo mus. Bet Vandos vyresnioji sesuo
Emanuelė, mažai ką turėjo mums pasakyti. Nors ji bu-
vo švelni — ir gana tolerantiška tam mūsų labai daž-
nam apsilankymui josios namuose. Ji lygiai taip pat
mažai kalbėjo kaip kad ir mano sesuo. (Lyg kad kiek-
vienas žodis būtų kainavęs litą.)

Jokios vaisės neprilygdavo toms vakarienioms, kurias
tenai valgydavom.
(Nors tai buvo tik rūgštus pienas, ruginė duona ir
svogūnų salotos.)

*

VOS TIK PIRMAJAI lempai užsidegus, skubėdavom
visi namo.
Greitai užsimesdavom paltus, ir perženge katę —
pradėdavom šaukti ir moti visiems sudiev.

Pirma užsitrenkdavo durys; paskui kiemo vartai —
ir ten tolėliau už kampo — tamsa pasitikdavo mus,
kaip tas nuolat budintis policininkas.
Niekio nelaukdami, siaura eglų alėja, bėgdavom visą
kelį namo.

*

KARTAIS ŽVAIGŽDĖS įsikabindavo mums į paltą. Ir
mėnuo — (vasaros naktimis) — pasilenkdavo ties
mumis labai žemai.

Arba vėjas pakildavo. Ir tada medžiai atrodė tarytum
naktibaldos — stumdomi šen ir ten, kūningų nakties
pečių...

Vos tik spėdavom atsgulti, reikėjo vėl keltis: skubėti į
mokyklą.

Ir naujoje ryto šviesoje, kai medžių šešėliai įrėsi tan-
kioje žolėje, kaip žuvys: ir kai diena stovėjo tarpduryje,
kaip augštas ir pilkas kalnys — aš bėgau pas savo
geriausią draugę — ir greitai stovėjau, šiltame, kava
kvepiančiam kambary...

BEAUGDAMA, DAŽNAI pagalvodavau, kodėl mano
Senelių gyvenvietė tiek daug man reiškė? Ilgainiui
pasidarė man aišku, jog tiktai tenai, tame viensėdyje,
apsuptame pelkių ir lygumų, — daugiau negu betku-
rioje kitoje vietovėje, pirmą kartą aš susidūriau su taja
ramybe, kuri dvelkia iš gamtos — ir iš Dievo.

*

Mano Senelių ūkį supo laukai ir miškai.
Kaimynų stogų nesimatė.
Žiūrėdama iš kambario lango: rytą ir vakarą, daugiau
nieko nemačiau —
kaip tiktai mišką, lauką ir dangų.

(Nors čia pat turiu pastebėti, jog mano vidun žvel-
giantis vaiko žvilgsnis matė visas Senelės gėrybes: jos
geltoną sūrį pyragą. Blynus iškeptus su mielėmis!...)

*

Bet visa tai kas buvo lauke priklausė Dievui.

Tai buvo Dievo Laukas, kurį aš mačiau.
Dievo dangus.

Dievo miškas — ir Dievo upelis.

Neatsimenu, koku išskaičiavimu aš priėjau išvados,
jog ten buvo taip pat Dievo Daržovių Daržas.

*

AK, KAD BŪTUMĖM galėję ten pasilikti visada!
(Arba bent iki Didžiojo Teismo!)

*

Bet vieną dieną, frontui artėjant, Arkangelas Gabrielis
išvarė mus iš tenai —
savo ilepsnojančiu durklu.

O vėliau, taip pat ir iš kitų vietovių —

NAUJAS MOTERŲ ŪKINIS VAIDMUO

P. GAUČYS

Praeitam šimtmetyje buvo labai stengiamasi rasti būdus išlaikyti asmeninį aptarnavimą. Pakaitalų jieškojimas, bendrai imant, atvedavo į moteris ir į šeimą. Tai atsispindėjo susidarant socialinei laikysenai ir dažnai buvo jaučiama kaip patogi socialinė dorybė.

Patogi socialinė dorybė labai svarbi paskatinti žmogų atlikti nemalonius darbus. Praeityje ji buvo glaudžiai susijusi su nerūpestingu ir pareigingu naujoku, kuris atlikdavo karinę prievolę su labai žemu atlyginimu ir tuo žymiai palengvindavo pasiturinčio mokesčiu mokėtojo naštą. Kiekvienas atsisakęs tą prievolę atlikti buvo pasmerkiamas kaip nepatriotas ar kitaip niekingas žmogus. Patogi socialinė dorybė taip pat pagelbėdavo patraukti į labdaringą ir gailiaširdišką slaugių, prižiūrėtojų ir kitokio ligonio personalo tarnybą. Čia irgi bendruomenės akyse įvertinimas buvo laikomas daliniu atlyginimo pakaitalu. Tačiau gydytojai niekad to nuopelno nelaikė atlyginimu. Betgi didžiausios sėkmės patogi socialinė dorybė turėjo pastūmėdama moteris į šeimyninę tarnybą.

Ankstybesnėse visuomenėse moterys būdavo laikomos nusipelniusiom už jų veiksmingus žemės ūkio darbus ar kaimo pramonės gaminius, o augštesniuose sluogsnuose už jų intelektualinį, dekoratyvinį, ar kitokį sugebėjimą. Išaugusi pramonė panaikino reikalą moterims verpti, austi ar gaminti papuošalus. Technologinė pažanga žymiai sumažino moterų naudingumą žemės ūkyje. Tuo gi tarpu vis gerėjęs plataus vartojimo prekių lygis, kartu su smulkios asmeninės tarnybos išnykimu, sudarė didelį administracinės ar kitokios vadovaujancios darbo jėgos poreikį. Tuo būdu nauja socialinė dorybė buvo laikomas naminis šeiminkavimas: sumanus supirkimas maisto gaminių, jų paruošimas, suvartojimas, išlaikymas, tinkama namų ir kitokių nuosavybių priežiūra. Vertinga moterimi tapapo gera šeiminkė ar tikriaus gera prižiūrėtoja. Socialinis gyvenimas didele dalimi pavirto dorybių paroda, moterims tas pareigas pavyzdžiai atliekant. Taip yra ir dabar.

Didėjant pajamom, didėja namų ūkio uždavinių apimtis, įvairumas bei sudėtingumas. Laiko paskirstymas įvairiomis pareigomis, surištom su šeiminkyste, vaikų auklėjimu ir palinksminimu, rūbais, socialiniu santykiavimu ir kitokiais suvartojimo būdais, darosi vis labiau sudėtingas ir dėmesio reikalaujantis dalykas. Tuo būdu naminis moters darbas darosi sunkesnis, juo didesnės šeimos pajamos, neskaitant nereikšmingos dalies tų, kurie samdo tarnus. Įmonės vadovo žmonai nereikia turėti intelektualinių polėkių ar mokėti priimti bei vaišinti, nors iš jos reikalaujama būti tinkamai pasipuošusia viešų iškilių metu. Tačiau ji turi mokėti virti ir paduoti savo vyrui pietus jam esant namie, šeiminkauti ir prižiūrėti namus, šeimai parūpinti susisiekimo priemones ir, reikale, būti valy-

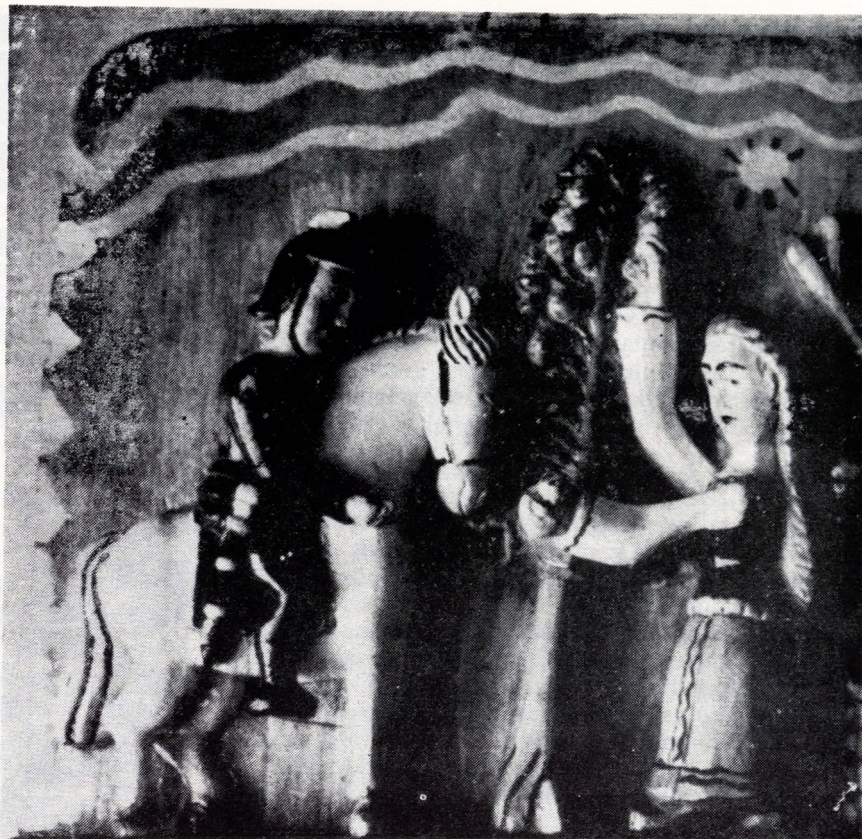
toja, durininke ir sodininke. Jei ji šias pareigas gerai atlieka, ji laikoma gera namų šeiminkine, gera padėjėja, gera tvarkytoja, gera žmona, trumpai — dora moterim. Paprotys neleidžia jai imtis pareigų, nesusiėjusių su naminėmis dorybėmis, kurios kertasi su gera šeiminkyste. Jai nedera turėti visos dienos reikalaujančios tarnybos ar daug laiko sugaišinantį pašaukimą. Apie tokią sakoma, kad ji nesirūpina savo namais ir savo šeima, kas yra jos tikras užsiėmimas.

Prof. W. Burns moterų pavirtimą tarnaičių klase laiko labai svarbiu ūkiniu įvykiu. Tarnus bei tarnaites tegalėjo turėti tik nedaugelis labiau pasiturinčių gyventojų. Žmona tarnaitė yra randama beveik kiekvienoje šeimoje, nes ji gamina, taiso, išlaiko, valo, globoja ir šiaip atlieka daugybę darbų. Moters-tarnaitės vaidmuo nepaprastai svarbus moderniam ūkyje.

Reikia pažymėti, kad tarp vyro ir žmonos būna susitarimas, kuris sutampa su gerom vedybom. Priešingu atveju, jei jie nesutaria, įvyksta skyrybos. Moderni šeima neleidžia pasireikšti asmeniškiesiems polinkiams. Ji reikalauja didelio susiklausymo bei susiderinimo vieno šeimos nario su kitu. Tačiau visa tai nelengvai derinasi su socialine sistema, kuri ne tik vertina individualybę, bet ir sveikina jo ar jos galią. Tikrovėje matome, kad moderni šeima pasidalina darbo sritimis. Kartu su uždarbiu eina ir pagrindinė įtaka dėl jo panaudojimo. Tai, paprastai, daro vyras. Dalis jo įtakos yra neginčijama. Vieta, kur šeima gyvena, beveik išimtinai priklauso nuo jos nario gaunančio uždarbį. Ir taip pat lygis ar pobūdis išlaidų irgi daugiausia įtakojamas jų šaltinio, atseit ar uždarbio gavėjas yra įmonės vadovas, advokatas, menininkas, mechanikas, amatininkas paprastas darbininkas ar profesorius.

Suvartojimo administravimas priklauso žmonai. Tai įgalina didelį pasirinkimą perkant. Paprasta išmintis augština tą jos galią. Iš tikrųjų gi, ji tik vykdo nutarimus, ji pati jų nedaro. Svarbesniais atvejais juos daro vyras, duodąs pinigų. Tvirtose šeimose jų ūkis tvarkomas nematoma vyro įtaka. Bendrai imant, svarbius nutarimus dėl bendro gyvenimo pobūdžio daro vyras, nesirūpindamas kokių sunkumu gali sudaryti jų įvykdymas. Tai jo žmonos reikalas. Paprastai žmonos atlieka tarnaičių pareigas beadministruodamos suvartojimą, besirūpindamos namų pataisymais, tvarkydamos šeiminkavimo reikalus, gamindamos maistą, prižiūradamos vaikus, organizuodamos pasilinksminimus ir dalyvaudamos socialiniuose pobūviuose. Tos pareigos laikomos natūraliai priklausančiomis moterims. Dauguma moterų jas atlieka nesiskųsdamos, patenkintos, netgi laimingos.

Taip dalykams esant, kaip geriau moteris gali prisidėti prie savo šeimos laimės, nei nepasišvėsdama veiksmingam ir energingam suvartojimo administra-

vimui? Tuo būdu jos pasitarnavimas ūkiui sutampa su jos pareigos jausmu ir jos sugebėjimu mylėti. Tokia laikoma vienintėliai dora moterim, pasišvenčiančia savo šeimos gerbūviui; ji puiki padėjėja, gera šeimninkė ir tikra namų vadovė. Tuo atžvilgiu paprastas grožis, intelektualiniai ar meniniai laimėjimai yra žymiai mažiau vertinami. Ir ypatybės, kurios nesusiderinamos su geru šeimninkavimu – asmeninis agresyvumas, tesirūpinimas asmeniniais reikalais, apsileidimas vyro ir vaikų atžvilgiu, o visų svarbiausia – abejingas šeimninkavimas – labai apgailimas.

Ši ūkinė sąranga retai kurioje kitoje srityje buvo tokia sėkminga pritaikindama savo reikalui tą moterų laikyseną. Sociologai jai priskiria didelę reikšmę. Be moterų, galimybės padidinti suvartojimą būtų žymiai siauresnės. Su moterim, vykdančiom administravimo pareigas, suvartojimas gali būti, daugiau ar mažiau, begaliniai padidintas. Augštų pajamų šeimose, kaip sakytą, administravimas yra sunkus uždavinys. Jose didelis skaičius skyrybų rodo pastangas turėti kas geriausia. Tuo būdu moterys vykdydamos tarnaičių vaidmenį, sudaro sąlygas begaliniai didinti suvartojimą. Ekonomistai moterų įnašą į modernųjį ūkį labai augštai vertina.

Tačiau moterų labai didelio ūkinio vaidmens priėmimas jau nebėra visiškai užtikrintas. Pastaraisiais metais visose pramonės šalyse pasireiškė nerimas, netgi savotiškas maištas. Moterys pradėjo įsisauninti savo vaidmenį kaip besiplečiančio suvartojimo įrankį, ir jų nuolankumas ima mažėti. Ūkinės sistemos pateisinamas siekis yra sudaryti sąlygas visiems siekti naudingų asmeninių tikslų, nepaisant lyties. Neturi būti stengiamasi kad viena lytis priklausytų nuo kitos. Tai reikalauja pagrindinių pakeitimų darant sprendimus namų ūkyje. Tai reiškia, kad moteris kaip

administratorė, turi turėti sprendžiamą balsą dėl gyvenimo būdo, nes ji neša pagrindinę našą. Arba, jei sprendimai daromi bendrai, šeimninkavimo uždaviniai: valymas, išlaikymas, taisydas, planavimas ir socialinio bendravimo tvarkymas irgi lygiai turėtų būti pasidalinama. Priėmus vienokią ar kitoki nutarimą, ekonomistai pramato smarkų pakitimą dabartinėje suvartojimo santvarkoje.

Ekonomistai nurodo, kad dabartinė šeimos samprata išsivystė iš ūkinių poreikių. Žemės ūkis ir amatai reikalavo stipriai sutelktos atsakomybės už sprendimus, susijusius su gamyba ir suvartojimu, o taip pat naudingo paskirstymo įvairių darbų, surištų tiek su gamyba, tiek su gaminių suvartojimu. Vyras atlikdavo sunkiausius laukų darbus ir dar labiau pavojingus medžioklės bei plėšikavimo uždavinius. Žmona rūpinosi naminiiais paukščiais ir drabužiais. Atėjus pramonės ir miestų gadynei, vyrai ir moterys jau nebesidalina gamybos prievolėm pagal savo pajėgumą ir pritaikomumą. Vyras dingsta įmonėje ar raštinėje, o žmona pilnutiniškai susikoncentruoja suvartojimo tvarkymui. Tai yra sutartinis susitvarkymas, o ne veiksmingai, reikalingas darbo paskirstymas. Nenuneigiant šeimos kitų uždavinių, pvz., vaikų auklėjimo, tai jau nebėra ūkinė būtinybė. Pasiekus augštesnį gyvenimo lygį, tai darosi vis lengvesnė priemonė didesniai suvartojimui siekti. Sociologai tvirtina, kad faktas, jog ryšium su pramonės išaugimu ir augštesniu gyvenimo lygiu, šeimos ryšiai tolydžio silpnėja, stipriai patvirtina tą teigimą.

Iš to seka, kad ūkine raida, moterys vis labiau pradeda žiūrėti į vedybas ne kaip į būtinybę, bet kaip į tradicinį savo asmenybės pajungimą, kurį palaiko religija, papročiai bei ūkinės sistemos poreikiai. Gaila, kad daugelis modernių sociologų tylomis apeina stip-

rius šeimos sudarymo ir jos išlaikymo tokius veiksnius kaip vyro ir moters meilę ir tikėjamą ar dorovės dėsnius, kurių negalima ignoruoti.

Pažangūs sociologai laiko reikalinga, kad moterys, jei jos tikrai nori būti nepriklausomos, turėtų turėti savo pačių pajamas. Be abejo, tai būtina toms, gyvenančioms nuosaly nuo tradicinės šeimos. Bet ir šiaip, su tokiom pajamom didėja jų reikšmė namų tvarkymo reikaluose. Kartu su tuo rišasi ir darbas, kuris bent dalinai atspindi jų asmeninį palinkimą savo dienoms praleisti. Anot tų sociologų, jei ištekėjusios moterys randa pasitenkinimą gimdydamos vaikus, juos augindamos ir besirūpindamos šeimos gerbūviu, niekas negali dėl to priekaištauti. Tačiau visuomenė turinti būti tolerantiška ir kitaip gyvenančiom, ir leisti joms pasirinkti.

Lygios teisės į darbą turi turėti įstatymo galia. Taip pat įstatymo keliu turėtų būti tvarkomos ir kitos problemos, jų tarpe ir profesinė vaikų globa. Sociologų manymu, vaikų globos centre vienas asmuo profesiniai rūpinasi daugeliu vaikų, šeimoje vienas asmuo ne profesiniai rūpinasi vienu ar keliais vaikais. Dabartinė praktika remiasi tėvų meilės vaikui pranašumu. Bet nereikia užmiršti, kad daugelyje šeimų toji tėvų meilė yra atsitiktinė ar visai paneigiama nuobodulio, abejingumo, atstumiančios asmenybės, girtuoklystės ar kito kio psichologinio bei fiziologinio netvarkingumo, ar pagaliau liūdno nesugebėjimo suprasti vaikų poreikius.

Taip pat reikalaujama baigti dabartinį vyrų monopolį geresniame darbe. 1969 m. statistikos duomenimis, 95% visų darbų su didesne kaip 15.000 dol. metine alga, buvo laikomi vyrų. Moterys išskiriamos iš gamybos plėtimo darbų, nes manoma, kad jos geriau pasireiškiančios suvartojimo administravime. Vyrų monopolis prekyboje ir pramonėje tebėra išsisknijusi tradicija. Moterys nekovoja prieš ją, nes pagal nusi-stovėjusią pažiūrą jų sritis – pareigos šeimoje ir suvartojimo administravimas.

Sociologų įsitikinimu, tas vyrų monopolis nebūsiąs savanoriškai sulaužytas. Tam reikės įstatymo spaudimo, nes didelės korporacijos ar įstaigos yra viešos organizacijos, tad nesusidarys sunkumų tokiam spaudimui taikyti. Pažymėtina, kad būsią reikalaujama iš visų vidutinio dydžio firmų priiminti į darbą moteris proporcingai savo turimam darbo jėgai, su įvairių laipsnių atlyginimu. Esą jokių būdu nereikia leisti remtis tvirtinimu, kad dėl to nukentės našumas. Tvirtinama, kad kaip tik būsią priešingai, nes moterys nesančios kvailesnės už vyrus.

Kartu su tuo reikalaujama, kad moterims turi būti suteikiamos didesnės galimybės išsimokslinti. Universitetai ir profesinio paruošimo centrai turėtų suteikti daugiau progų moterims. Jas reikia įgalinti pasiekti aukščiausią išsilavinimą, kad jos galėtų sėkmingai eiti aukščiausias pareigas. Tuo būdu artimoje ateityje moterų išlaisvinimas ir namų šeiminkystės racionalizavimas būsią pagrindiniai gyvenimo tikrovės pakeitimai. Visus namų ūkio, jų priežiūros ir kitus darbus dirbsią lygiomis moterys ir vyrai.

Esą sulauksime ir mažesnių atmainų. Sakoma, kad ateityje būsią daugiau profesiniai paruošto maisto. Mažiau reikės namie ruošti ir virti. Taip pat būsią daugiau naudojamosi iš šalies ateinančiais patarnavimais, o mažiau namie turimais įrengimais, skalbyklom, profesinio valymo aparatais ir automobiliais. Profes-

V. KALINAUSKAS

ILIUSTRACIJA

niai suorganizuoti pasilinksminimai ir parengimai nustelbsią bendravimus, susijusius su rungtyniaujančiais pasirodymais moterų sugebėjimo paruošti maistą, namų papuošimą, sodininkystę ir gėrimų pateikimą. Tai leis daugiau panaudoti meną.

Baigiant tenka pastebėti, kad ūkinė gamyba yra padalinta tarp aptarnavimo ir gėrybių ar daiktų. Su daugeliu išimčių, aptarnavimas tiekia mažos firmos, daiktai, dažniausiai, ateina iš didelių korporacijų. Aptarnavimų tiekimas yra geografiškai išsklaidytas ir susietas su jį atliekančio žmogaus asmenybe. Abu tie veiksniai sunkiai duodasi organizuojami ir todėl sunkiai prieinami didžiosiom korporacijom. Gėrybių gamyba beveik išimtinai didžiųjų korporacijų ir įmonių žinioje. Gėrybių suvartojimas beveik visad reikalingas administravimo – paruošimo, valymo, išlaikymo, patarnavimo, perdavimo. Aptarnavimų panaudojimas ne visada reikalauja administravimo. Labai didelis skaičius aptarnavimų – skalbyklų, garažų, lituotojų, sniego nukasėjų – jau savo paskirtimi palengvina administravimą, susijusį su gėrybių suvartojimu.

Iš to seka, kad jei moterys jau nebebus gaunamos suvartojimų administravimui, administratyvinis darbas turės būti labai sumažintas, turės įvykti pagrindinis pakitimas ūkyje, pradedant gaminiais ir baigiant aptarnavimu. Tai reiškia pakitimą ūkyje, tiek planavime, tiek tiekime. Tai vėl rodo kaip naudinga planavimui turėti moteris dabartiniam aptarnavimų vaidmenyje.

VAIKO AUKLĖJIMAS ŠEIMOJE

D. PETRUTYTĖ

VAIKŲ MIEGAS

(tęsinys)

Pokaitis ir poilsis

Maži vaikai geriau valgo, kai prieš valgant jie pailsi. Ypač tai svarbu vasaros metu, kai vaikai, didžiausią dalį laiko praleidžia žaisdami lauke. Todėl reikėtų pakviesti vaikus priešpiečiams (lunch) bent 15-20 min. anksčiau. Per tą laiką vaikas turėtų pasikeisti batus, viršutinius drabužėlius, nusiplauti rankas ir nusiprausti veidą. Tai turėtų būti atliekama ramiai – be skubotumo – ir, be abejojimo, su motinos pagalba. Po viso to, jei dar vaikas bent keletą minučių prigultų, tai būtų idealus poilsis prieš valgį.

Pavalgius priešpiečius tuojau turėtų sekti pokaitis. Daug mieliau vaikas atsigula tuojau po valgio, negu tada, kai jam dar leidžiama pažaisiti. Todėl išmintingai elgiasi tos motinos, kurios pataria vaikui persirengti dar prieš valgant, kad pavalgęs galėtų tuojau atsigulti. Tokiu būdu vaikas iš anksto yra nuteikiamas poilsiui – jis galvoja apie atsigulimą, o ne vėl bėgimą lauk ar prie žaislų. Jeigu tai daroma reguliariai, be jokiu išimčių, tai vaikas, pavalgęs, ne tik nesiginčija dėl atsigulimo, bet atsigulęs gana greit užmiega. Tačiau kur nėra griežtos kasdieninės tvarkos, kur nėra pastovumo, ten viešpatauja nuolatiniai ginčai, barniai ir ašaros, ne tik guldant vaiką pokaitio dienos metu, bet ir vakare.

Jei nuo kūdikystės dienų vaikas bus įpratęs miegoti esant normaliam namų ruošos triukšmui, tai ir dabar jam nekludys įprastiniai garsai – pakaks tik uždaryti duris į miegamąjį. Šviesa taip pat nekludo vaiko miegui. Atvirkščiai, ji padeda jam užmigti. Žinoma, tik neryškiai spiginanti šviesa. Todėl dienos metu užtrauktinos tik užuolaidos, kad šviesumas būtų vienosnė ir ramiai nuteikiantis.

Paguldžius vaiką nereikėtų įsileisti su juo į pašnekesius, nes dažniausiai tatau nepadeda vaikui užmigti, o tik labiau jį išblaško. Geriausio ir greičiausio vaiką migdanti priemonė – lopšinė, kuri ramiai tyliai balsu padainuojama arba paniūniuojama. Vaikui lopšinė, tai mieliausia ir gražiausia muzika. Tik gaila, kad ji šiandien beveik visai nebenaudojama. O jų turime tikrai gražių ir giliai patriotiškų.

Pasitaiko vaikų, kurie, nors ir visai mieguisti, vos tik paguldyti tuojau atgyja ir ilgai negali užmigti, vartydamiesi nuo vieno šono ant kito. Tuo atveju geriau vaiką, – prisiglaudusį prie motinos širdies, – užmigdyti ant rankų su iš širdies plaukiančiais lietuviškos lopšinės garsais. Iš patyrimo žinau, kad šitas migdymo metodas tikrai yra veiksmingas. Vaikas užmiega per keletą minučių ir paguldytas ramiai miega.

Ar gerai žadinti vaiką?

Vieneriu ir dviejų metų vaikai vidutiniškai pokaitio miega dvį valandas. Vaikui augant pokaitio laikas

trumpėja. Pvz., keturmečių vaikų pokaitis dažniausia priartėja prie vienos valandos.

Nors ir nepatartina žadinti vaiką iš miego, tačiau kartais tenka tai daryti, kad nebūtų vargo vakare. Pvz., jei vaikas įminga perilgai, ir tai ima kartotis kiekvieną dieną, tai praėjus dviem valandom reikėtų jį labai švelniai pabudinti. Kad vaikas pabustų pakanka atidaryti duris, atitraukti užuolaidas, imti vaikščioti, šveniai dainuoti ir pan. Tačiau vengtina staigių pabudinimo būdų: papurtymo, pasodinimo, garsaus šuktelejimo, nes tai veikia vaiką neigiamai ir erzinačiai. Taip pažadintas vaikas dažnai esti piktas, irzlus, nervingas.

Apie penktuosius metus vaiko pokaitis ima trumpėti. Jis pradeda tvirtinti, jog nebe noris miego ir dėlto neisias gulti. Tokį vaiką nebereikia versti miegoti, o tik įtikinančiai patarti atsigulti pailsėti. Kai vaikas jaučia, jog jis nėra verčiamas miegoti, tai mielai atsigula. Tačiau atsigulęs dažnokai dar valandėlę užsnūsta. Bet jeigu per pusvalandį neužmiega, tai reikia jam leisti atsikelti. Toks pagulėjimas, nors ir nemiegant, yra labai naudingas ir stiprina vaiko nervus.

Kaip greit vaikas turėtų užmigti?

Miego valandos turėtų būti skaičiuojamos nuo tada, kai vaikas užmiega. Daugelis vaikų yra paguldomi 6-7 val. vak., o jie užmiega tik apie 9 val. Tai didelė netvarka, kuri tuojau pat taisytina vardan fizinės ir dvasinės vaiko gerovės.

Jeigu vaiko dienvakare yra ir tvarkinga, ir tiksliai vykdoma vis dėlto negalima tikėtis, kad paguldytas vaikas tuojau užmigti. Kuo jaunesnis vaikas, tuo užmigimo laikas yra ilgesnis. Tai normalus reiškinys. Pvz., 2½-4 m. amž. vaikams, kol jie užmiega, vidutiniškai praeina 36 min., kai tuo tarpu studentai ar vidutinio amžiaus žmonės užmiega per 13-15 min.

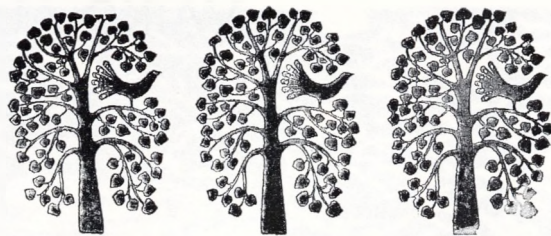
Greitesniam vaiko užmigimui daug reikšia gera nuotaika. Čia tinkamas laikas tėvui, grįžusiam iš darbo, ramiai pažaisiti su vaiku, bet neįsileidžiant jį "dūkima" ar šiaip nervinančius žaidimus. Per daug įsilinksminęs vaikas nenori eiti gulti, o vargais negalais paguldytas, negali užmigti. Jei vaiko miegas susitrukdo vakare, tai jo neatstoja, kad ir ilgesnis miegas iš ryto.

Geriausią nuteikia vaiką miegui lengva vakarienė ir ramus neskubotas pasiruošimas gulti. Todėl apie tai reikia pranešti vaikui bent pusvalandį anksčiau. Be to, niekuomet vaikas neturėtų pajusti, jog tėvai jį guldo, norėdami greičiau jo atsikratyti. Toji nuojauta ir palaiko vaiką gyvą kuo ilgiausiai.

(b.d)

DAR MUMS YRA VILTIS

AVA SAUDARGIENĖ

Bevališkai Rasa davėsi vedama iš kapų. Aną dieną nenorėjo atiduoti dar šilto kūnelio. Per jėgą turėjo atskirti mirusį vaikutį nuo motinos. Bet kai užpylė jį žemėmis, viskas pasibaigė. Daugiau nebuvo ko priešintis, nei ko norėti. Nesipriešindama ėjo namo.

Namai buvo tušti, tylūs. Tą tragišką dieną, kai mirtis apsilankė, Rasos motina paėmė Vidutę pas save.

Rasa sukniubo prie stalo, parėmė galvą rankomis, nelietė jai paduotos kavos. Veltui Algis ją kalbino, guodė, pravirkdyti norėjo. Jos akys buvo sausos, kaip dykumos smėlis. Mirė tikėjimas, mirė viltis. Sielvartas apsupo ją vienumos skraiste.

“Tu ne viena šiam sielvarte. Aš su tavimi.” Bandė prasiveržti pro tą skraistę Algis. “Tu reikalinga man! Reikalinga Vidutei!”

Vidutei? Vidutė gimė invalidė, o mažytis mirė —

Algis nepasidavė: “Mudu dar tokie jauni! Ir vėl turėsime vaikutį.”

Ne! Ne! Si perspektyva sukėlė siaubą. Ją ėmė krėsti drebulys. Algis paguldė ją į lovą.

“Palik mane.” Rasa užmerkė sausas akis.

Baimėje laukė antrojo kūdikio užgimimo, nes prieš akis stovėjo Vidutė — invalidė pirmagimė. Kai pasakė, kad gimė sūnus, bijojo klausti. Bet gydytojas, kuris prieš keverius metus buvo buvęs su ja, kuris visas pastangas dėjo, kad išgelbėjus paralyžo sužalotą naująimę, paskubėjo užtikrinti, kad sūnelis sveikas, stiprus.

Penkių savaičių sulaukęs, kūdikis staiga susirgo ir mirė. Pasiliko Vidutė, kurios galvutė nusvirus ant šono, kurios kūnas suglebęs, neišsivysčiusios kojos plonos kaip pagaliukai, o didelės protingos akys klausia, kodėl aš negaliu bėgioti? Kodėl aš negaliu žaisti su kita's vaikais? Pavargo Rasa, pavargo jos motina, pakaitomis nešiodamos suparalyžiotą mergaitę. Ne tiek pavargo, kiek nusikankino, nes sielvartas augo mergaitei augant, ir šaukė mergaitei tylint.

Algis sekė Vidutę, jieškojo pagerėjimo ženklų jos gražiame veidelyje ir tylėjo.

Rasą sukrėtė neviltis ir desperacija. Pabėgti, nematyti nieko, nejausti nieko!

Pabėgti, o kur? Palikti Algį ir Vidutę? Sunaikinti save ir nematyti dukrelės bejėgiškumo, Algio sielvarto ir uošvės neapykantos? Taip — uošvės neapykantos, kuri kaltina mane už viską.

Uošvės apsigyvenimas pas sūnų padarė Rasos padėtį nepakeliamą. Atskyrė Algį, panaikino saulėtas dienas.

Virtuvėje suskambėjo indai. Pasigirdo prislėgta kalba. Algio erzlus balsas, jo motinos šiurkštus šnabždesys.

Nuo pat pirmo susitikimo Rasa bijojo tos stambios, be gailėsčio sau ir kitiems, kaimietės, kuri metams

praėjus nuo Vidutės gimimo, pirmoji šiurkščiai pasakė, ką kiti nedrįso pasakyti, kuo Rasa netikėjo, kodėl Vidutė nevaikščios, nešokinės, nebėgios kaip kiti vaikai. Už visa tai, savo stačiokiška buitimi, ji kaltino Rasą, o į Vidutę žiūrėjo kaip į nenaudingą, sužalotą gyvulėlį, niekad nepaėmė jos ant rankų, nepamylėjo.

Kai medicina ir laikas neatnešė pagerėjimo, sugriuvo Rasos pasaulis sukurtas iš meilės. Ji nuo visų nutolo, užsidarė savyje. O kai po ketverių metų pajuto naują gyvybę, nelaukė jos, neruošė kraitelio. Gyveno baimėje ir puoselėjo uošvės pasėtas mintis — prakeikta, likimo paženklinta, kūdikis užgims invalidas. Bet kūdikis gimė sevikas, didelis. Sugrįžo džiaugsmo dienos. Net uošvės šiurkštumas nustojo grėsmės. Po penkių savaičių vaikučio šiltą kūnelį išplėšė iš jos rankų ir užkasė. Liko Vidutė ir ji. Abi niekam nereikalingos, likimo paženklintos — teisingai sakė uošvė.

“Būtum nevedęs, būtum laimingas buvęs. Tau buvo daug merginų.” Iš virtuvės atėjo uošvės balsas.

“Man ji viena.”

“Nesamone!”

Aš tik su ja laimingas.”

“Laimingas! Ha! Ką ji tau davė? Invalidą vaiką?”

Karštas šnabždesys, kieti žodžiai iš uošvės lūpų.

“Mama, ką tu kalbi! Nei dėl Vidutės, nei dėl mažyčio Rasa nekalta!”

Kalta — kalta — kalta. Uošvės žodžiai kaip kūju mušė į galvą. Rasa pakilo, nustvėrė lietpaltį ir išbėgo.

Algis išgirdo durų trinkelėjimą. Neradęs Rasos lovoje, atstūmė kelią pastojusią motiną, ir nubėgo į kapus, prie naujai supilto kapelio. Čia Rasos nebuvo. Tik vėjas draskė medžių šakas ir dar labiau didino jo nerimą.

Aš neišlaikysiu — atsiminė desperatišką Rasos šauksmą, kai kartą jo motina šiurkščiai, su pasibiaurėjimu atstūmė Vidutę. Pabėgsiu, šoksiu į Nemuną —

Į Nemuną, į Nemuną — kartojo Algis, vėjo lydimas.

Vėjas atnešė šaltą rudens darganą. Po kojomis šlamėjo purvini lapai. Karmelitų krantinė buvo tuščia, o Nemuno vanduo juodas. Rasai nuo plaukų varvėjo lietaus lašai, ritosi per peidą.

Būtum nevedęs, būtum laimingas —

Laimingas, laimingas —

Cha, cha, cha, juokėsi uošvė.

Nekalta!

Kalta — kalta — kalta —

Svyruodama Rasa brido per vandenį, klupo ant pakrantės akmenų. Pabėgti, paskęsti —

Ar aš jauna? Turbūt jauna. Juk taip neseniai palikau mokyklos suolą. Taip neseniai sutikau Algį pirmą kartą. Tos nuostabios dienos! Meilės ekstazės apimta, manė, kad visas pasaulis priklauso jai, kad tik jai vienai žvaigždės mirga. Tokia didelė buvo laimė! Netilpo joje, dalijo kitiems! Iki atsikraustė uošvė —

Taip, uošvė ją užkeikė, savo kaimišku prietarin-gumu užkrėtė, šaltom akim užbūrė ir apkaltino.

Kalta, kalta, kalta — Nemuno ir vėjo šauksmui pritarė miesto ūžesys. Tamsiame vandeny išdygo ma-žytis kapas, o už jo sublizgėjo geltonos uošvės akys.

Rasa suklupo, suėmė nusvirusią galvą, siūbavo ir drebėjo beribiam skausme ir neviltyje.

Kažkas palietė ją. Liesas šunelis palaižė ranką. Rasa paglostė jo šiurkštų kailiuką. Jos pirštai užkliuvo už išbadėjusio žvėrelio šonkaulių. Šunelis drebėjo, susirietęs prie jos kojų. Šunelio liūdnos akys prašėsi globos, šilumos.

Benamis, vargšas benamis. Kai manęs nebus ir mano dukrelė bus benamė —

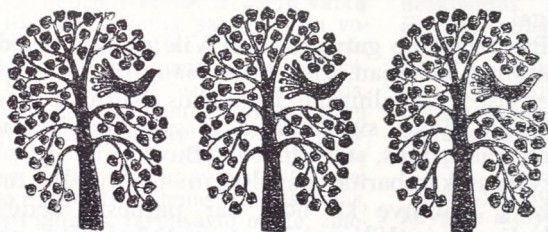
Mama ją globos — Mama sena. O kas bus vėliau? Kas ją priglaus, sušildys, pamylės? O. Viešpatie, o, Viešpatie — drebančios lūpos ėmė melstis. Pagailėk manęs, pagailėk —

Šunelis dar labiau prisiglaudė prie Rasos.

Vidute, Vidute, atleisk! Sukukčiojo Rasa, apkabino vargšą šunelį ir raudėjo.

Algis ją čia rado.

“Verk, mano mažute, verk. Aš verksiu kartu. O kai išversim sielvartą, sugrįšim namo ir gyvensime trise: tu, aš ir Vidutė. Juk mudu dar jauni, dar mums yra viltis.”

DVYLIKTASIS GIMTADIENIS

B. VYTIENĖ

Mireta pabudo anksti, kaip niekada. Dar visi miega. Ji pradaro užuolaidas savo kambarėlyje. Pro langą mato miegančias sniego pusnis, lyg juodu rašalu išpieštus medžius ir rytuose rausvą juostą daugaus. Pilkas dangus jai atrodo, kaip gimimo die-nos dovana, perrišta rausvu saulėtekio kaspiniu! Ji norėtų, kad ši diena būtų tikrai nepaprasta, kad su-skambėtų, kaip didelis varpas ir visas pasaulis žinotų, kad ji — Mireta — štai švenčia savo dvyliktąjį gimta-dienį!

Kitame kambaryje suskamba laikrodinis. Keliasi mo-tina ir dar užsimiegojusi suka Miretos kambario link.

— Labas, mama! — linksmi sušunka Mireta ir šypsosi. Mama nustemba. Kaip čia? Paprastai jai tenką dukrelę žadinti, raginti keltis, užuolaidas ati-

daryti. Staiga prisimena, kodėl mergaitė apsirengusi ir šypsosi.

— Mireta, sveikinu Tave gimimo dieną! — Motina glaudžia ją prie širdies, glosto jos auksinius plaukus. — Aš tokia laiminga, kad turiu Tave, savo mažą dvylikmetę draugę, geriausią mergytę visame pasaulyje.

Jos abi laimingos. Nors laimė visada trumpa, bet tos akimirkos tokios šviesios ir širdį glostančios, kad norėtųsi jas surinkti ir paslėpti kur nors, kad jos niekada nedingtų ir nebūtų pamirštos.

Laikrodžio rodyklė krinta žemyn.

— Skubėkim pusryčiauti — ragina mama.

Jos jau virtuvėje. Ir vėl gyvenimas grįžta į seną vagą. Miretos galvelėje daugybė planų. Mokykloje draugės — labai svarbi jos gyvenimo dalis. Kaip jos pasveikins ją?

— Mamyte, ar galiu šiandien pasikviesti Daną pas save? —

Čia ir prasideda mažo karo pradžia. Juodvi vis kovoja dėl draugių ir pasisvečiavimų. Šiuose namuose gyvenama pagal paprotį: “svečias į namus, Dievas į namus.” Svečiams, kol jie čia, skiriamas visas dėmesys ir vaisės. Žinoma, tuo pasirūpina mama. Mireta tada užima savo drauges, kartais ir mamai primena, kad ji turi svečių, labai užimta ir negali padėti susitvar-kyti, nei indų suplauti. Šį kartą mama nutarė laikyti savo frontą.

— Mes gi susitarėm Tavo gimtadienį švęsti šešta-dienį. Sakei pasikviesi Janę, gali ir Daną pasikviesi. Šiandien tik trečiadienis, turi paruošti pamokas ir pianinu paskambinti, kad pasiruoštum egzaminams.

Mireta nuleido galvą ir per skruostą nuriedėjo viena po kitos stambios ašaros. Atrodo, praėjo visa meilė. Staigi pykčio bangelė užliejo jos širdį.

— Mama, tu visada sugadini visus mano planus. Dana nemėgsta Janės! Aš norėjau jas atskirai pasi-kviesti. Tu man nieko neleidi. Tu manęs nemyli! —

Motinai šie žodžiai lyg peilis duria į širdį. Kaž-kodėl ji negali pykti. Perdaug ji myli savo dvylikmetę gražuolę. Ji norėtų, kad jos duktė būtų gera ir mokanti protauti, o ne vien jausmų vedama eitų per gyvenimą. Motina viską apgalvoja ir taria savo lemiamą žodį, kaip turėtų būti.

— Pasikviesk Daną ir Janę šeštadienį. Atšvęsime tavo gimimo dieną, kaip sutarėm. Jei kuri nenori ateiti — tai tiek to. Tau į sumuštinių dėžę įdedu plytą šokolado, gražiai sulaužyk ir pavaišink drauges mo-kykloje savo gimtadienio proga. Dabar skubėk, kad nepavėluotumei. —

Mireta skubiai rengiasi. Užmiršo pyktį, svarbu laiku spėti į mokyklą. Dabar ji galvoja, kaip visiems vaikams dalins šokoladą ir jausiasi laiminga.

— Ačiū ir sudiev! Tu geriausia mama pasaulyje! — Mireta pabučiuoja motinos skruosta.

Maži žingsneliai pasišokinėdami bėga baltu taku. Prie jų veikiausiai prisijungia katinas, nuolatinis draugas. Staiga mergaitė asisuka, ji žino, lange pamatys ramų motinos veidą. Stipriai pamoja rankute ir nusišypso. Motina seka ją akimis, kol takas pasisuka ir medžių kamienai užstoja mergaitę. Ji atsitraukia nuo lango. Jos džiaugsmas, širdis ir meilė išėjo į mokyklą, į gyve-nimą, palikdami ją ramiam laukime, pilkoje kasdie-nybėje su kuria ji seniai apsipratusi ir likusi jos dalimi.

Saulė kilo vis augstyn. Diena pražydo, lyg gražus auksinis žiedas — gražiausia dovana visiems, kurie švenčia savo gimtadienius kartu su Miretos dvylik-tuoju.

AŠARA

J. PUMPUTIENĖ

Užvėrus darbovietės duris ir pūstelėjus pavasario vėjui, būna atgaiva po dienos darbo. Pasuku gatvę 76-tąją link požeminio traukinio. Nusileidžiu požeminį, kur traukiniai pilni žmonių skubėjimo valandomis tik dūžgia, treška. Ta pati kasdienė pilkuma. Visi skuba įlipti į traukinį. Pasiseka ir man įsisprausti į traukinio vagoną. Stotelėse mainosi žmonės – vieni išeina, kiti įeina. Traukiniui tarškant tolyn, vagonas pradeda tuštėti. Tokiomis skubėjimo valandomis nežiūriu kur atsėdėsi ir kas sėdi šalia manęs. Pavažiavusi keletą stotelių, žvelgteliu į lango pusę, į šalia manęs sėdinčią moteriškę. Moteris vidutinio amžiaus, žalsvomis akimis, riestanosė, apvalaus veido, ryški šviesiaplaukė. Kasdieną tokių panašių moterų matau, bet šitoji primena man Vilę su kuria leidome jaunystę pasipuošusias, nerūpestingas dienas stovykloje, Vokietijoje. Nedrasiai dar kartą pažiūriu į lango pusę. Šį kartą ir ji pasisuka į mane. – “O, Onute, tai tu čia?” – “Taip, aš” – atsakau. Puolame viena kitos glėbin. Kiek džiaugsmo sveikinantis po daugelio metų. – “Mano, tai kasdienė iš darbo kelionė, o kaip tu čia atsiradai, Vile? Kol netrukio mudviejų susirašinėjimas, gyvenai Čikagoj...”

Pasikeitus mums keliais sakiniams, adresais ir telefonais, per praviras vagono duris – sudie, paskambinsiu – sušuko Vilė pereidama į kitos krypties traukinį. Dar kelios stotelės – ir mano namai.

Pabaigus savo namų ruošą, atsisėdusi kėdėje, pagalvoju mūsų susitikimą, kuris man buvo kaip sapnas. Mintys skriejo begalybe. Juk ji rašė man, kad ištekdavo už Stasio, skaičiau laikraštyje, kad susilaukė sūnelio, pirkto namą ir t.t. Daugybė klausimų vargino mane. O ypačiai kodėl jie po 22 metų atvyko gyventi čia? Metams bėgant, moteris labai keičiasi. Apvalūs, šviesios odos Vilės veideliai dažnai būdavo raudoni, it obuoliškai noke saulėje. Dabar jos veideliai buvo rusvi ir ji atrodė lyg išlindusi iš molio balos. Jos veide pastebėjau nuovargį ir gyvenimo metų žymes. Jos pilkos akys atrodė, lyg žalsvos. Liemuio irgi ne tas, sustorėjęs. Papurčiau galvą: o gal buvo mirażas vagoje. Ne! Mačiau, kalbėjau, mano veidas lietė jos veidą. Tai metai, prabėgę metai... Tas pats plonas Vilės balselis skambėjo. Toks pat jos nuoširdumas, kaip kadaise, tik kitokioj išvaizdoj. Žinoma, gal ji galvoja tuo užslėpusi savo metų eiles, gal jai atrodo saugiau, gražiau. Norėdama geriau prisiminti užmerkiu akis. Taip! Prieš daugelį metų Vilės galvą puošė gražūs, vešlūs, tamsūs, truputį paresti plaukai, o dabar jos plaukai šviesūs, kaip šešiolikinės. Dabar, kai jos galvą gal turėtų jau puošti gyvenimo patirtis, išmintis – nražilę plaukai, tai Vilė buvo užsidėjusi dailiai sušukuotą, didelėmis riestomis bangomis šviesių dirbtinų ar tikrų plaukų peruką. Juk man jos išvaizda nesvarbi. Ji man vistiek miela Viliutė su tuo pačiu

nuoširdumu, kuklumu ir plačia vaizduote, nors pastebėjau, kad mūsų netikėtame susitikime šypsena nežaidė jos lūpose, o ant jos veido išsiritė didelė, skaidri, it perlas, ašara. Tikiu, tai buvo ilgo nesimatymo, nelaukto susitikimo ašara. O gal? Vilės ir Stasio jaunystės draugystė iškilo mano atmintyje. Tai laikai, kada jiedu atitrūkė nuo mokslo knygų, vakarais sėdėdavo ant suoliuko gėlių darželyje ir dalindavosi besibai giančios dienos įspūdžiais. Tuomet kiekvienas žiedelis šypsojosi jiems, kiekviena smilga lingavo pasuolėję, lyg pritardama jų meilei. Vakaro vėjelis gaivindavo juos ir blaškydavo jų plaukus bei mintis. Į tą gėlių darželį dažnai susirinkdavome ir daugiau jaunuolių. Matydavau Viliutę ir Stasį kupinus laimės. Kai Stasys pasakodavo, kaip jis ir jo draugas Jonas, laužui degant, vaidino dantistą ir pacientą “danties ištraukime” arba apie jo “nuotykius” žaidžiant krepšinį, tai dažnai Vilės rausvu skruostu nuriedėdavo skaidri, blizganti juoko ašara.

Po savaitės Vilė paskambino ir pakvietė aplankyti ją. Kalbėjomės trumpai, vos suspėjau pasiteirauti, kaip jos Stasys, o ji tik tiek tepasakė: “Prašau visi atvažiuokite kitą šeštadienį. Bus malonu pasikalbėti, susipažinti su tavo šeima”.

Savaitė man atrodė labai ilga. Šeštadienio popietę visa mūsų šeima rengėmės aplankyti Vilės šeimą. Vytukas raukėsi, betiksliai vaikščiojo iš vieno kambario į kitą, nes nenorėjo važiuoti, bet pagaliau tėtis jį įtikino, kad susipažins su nauju draugu ir būsime neilgai.

Privaziavome gatvę, kurioje Vilė gyveno. Lipdama iš mašinos galvojau, kiek bus džiaugsmo, kai susitiksimė visi, pasidalinsime įspūdžiais, kurių tiek daug prisirinko. Įėjus sveikinomės ir sakėme: “čia mano vyras, čia sūnus, tai duktė”. Buvo Vilė ir sūnus. Apžvelgus kambarius, pagalvoju: jos vyrelis, turbūt, išėjęs į krautuvę ko nors dar parnešti. Sėdėjome, šnekučiavomės. Vilė pasiūlė atsigerti “minkšto” gėrimo – vaisių sunkos. Kai Vilės užklausa, kada ir kaip atsikėlė į šį didįjį miestą, tai Vilės veidas balstelėjo, suvirpėjo lūpos ir ištarė: “gyvenimas privertė”. Pajutau, kad gal ir nereikėjo klausti.

Vilė tęsė – “nešioju didelę gyvenimo žaizdą širdyje. Kaip žinai, prieš 22 metus ištekėjau už Stasio, bet neturiu jo šiandien. Žiauri gyvenimo tikrovė mane su sūneliu atvedė čia. Atleiskite, kad jums pasiūliau tik sunkos ir kavos, o ne “tauriųjų, kilniųjų” gėrimų. Gal dar stiklą – kreipėsi į mano vyrą. – Onute, suprask mane, negalėjau likti ten, nes buvo perskaudu. Kai sukūrėme šeimą buvo laimingiausios mūsų bendro gyvenimo dienos bei metai, bet prieš aštuonerius metus mūsų laimė, meilė sudužo. Neįsivaizduosi, Onute, kad Stasys visą mudviejų darnų, bendrą gyvenimą “paskandino” degtinės stiklėlyje. Tam mažam stikliukyje, iš kurio jis gėrė, tilpo jo viskas: meilė, laimė, malda, džiaugsmas, skausmas... Savaitgalis po savaitgalio, mėnesis po mėnesio, metai po metų, Stasio visas gyvenimas su įvairiomis vertybėmis sukosi alkoholyje. Suprask, nekaltink manęs, buvo neįmanoma kartu gyventi ir dėl sūnaus ateities”.

Vilė atsargiai nukėlė nuo savo galvos šviesų peruką. Visa jos galva atrodė, kaip vyšnių žiedų sodas. Ji parodė man ne gyvenimo išmintį, bet skausmingai išgyventus savo gyvenimo metus. Vilė pasakojo, kad ji gavusi laišką iš draugės, kuriame rašo, kad Staselis ligoninėje su nepagydoma kepenų liga. Ji su Algiuku važiuosianti pamatyti Stasio paskutinį kartą. Per Vilės skruostą nusirito didelė, skaidri skausmo ašara.

Grasė Petrėnienė, **VAIKUČIO DŽIAUGSMAI**, išleido Petras Petrėnas, Kanadoje, 1973 m., 96 psl., kaina \$5.00. Atspausdinta Saleziečių spaustuvėje Romoje.

Grasės Petrėnienės knygelė vaikams

PR. NAUJOKAITIS

Vis skundėmės, kad labai trūksta lietuviškų knygelėlių vaikams. Atrodo, kad 1973 metais ši spraga gerokai užkišta: išleista visa eilė šio žanro knygelėlių, nemaža ir visai gerų.

Vaikiškų knygelėlių grupėje randame ir visai naują autorę — **Grasę Petrėnienę** su debiutine knygele „**Vaidučio džiaugsmai**“. Įvado žodyje autorė pasisako, kad ši knygelė skiriama „jauno amžiaus vaikams“, kuriems paskaito tėvai, parodo paveikslėlius ir tokiu būdu pratina vaiką prie lietuviškos knygos. Šioje knygelėje kalbama apie tėvėlių gimtinę, duodamas Lietuvos himnas, rodoma trispalvė vėliava, neužmiršamas ir pačių vaikų pasaulis: gimtadienis, santykiai su voverytėmis, su katyte, su gėlytėmis darželyje, su bitelėmis, su peteliškėmis bei drugeliais, su skruzdėlėmis, su piktu voru, rodomi ir pačių vaikų santykiai šeimoje. Įpinamos ir pasakos: apie laumių gražiąjį aprengtą vargšę mergaitę, apie našlaitę, pavertusią gele. Ugdomas darbštumas, gailestingumas, tarpusavio meilė, žmoniškumas, tėvams paklusnumas, lietuviškumas. Taigi, idėjos yra didelės ir gražios, jų daug, jos apima įvairias gyvenimo sritis, su kuriomis vaikas kada nors susiliečia.

Knygos iliustracijos yra turtingos ir gerai parinktos, spalvotos, vykusiai atspausdintos. Knygos pradžioje tik tiek pažymėta: „Iliustracijas paruošė Autorė“. Neatrodo, kad ji pati būtų piešusi. Greičiausiai tai yra iškarpos ir montažai iš panašių kitomis kalbomis išleistų knygelėlių. Į vaikuriuos paveikslėlius yra įmontuotos tikros vaikų fotografijos (turinyje net pažymėtos pavardės). Šitoks asmeninio patraukimo būdas yra nepeiktinas. Ir paveikslėlių išdėstymas, medžiagos su laužymas puslapiuose yra skoningas. Saleziečių spaustuvė Romoje spaudos darbą atliko pavyzdinčiai. Autorė ypač pagirtina už gamtos vaizdų parinkimą. Toki paveikslai, kaip pavasaris, vasara, ruduo, žiema, ežeras, miškas, Gailutė, Elenutė, bitelės, katytė, gėlių darželis — savo spalvingumu ir dinamika patrauks ir vaiką, ir suaugusį. Iliustracijos ir yra šios debiutinės knygos stiprybė.

Blogiau yra su literatūriniais tektais. Pusė knygelės yra rašyta proza, kita pusė užima eilėraščiai. Trumpų eilėraščių įterpiama ir tarp prozinių pasakojimų. Prozoje truputį peratvirai kyšo didaktinis elementas, publicistinis idėjos ryškinimas, tik retais

atvejais sukuriamas pasakėlė, beletristinis pasakojimas. Šitokioje knygoje nepateisinamos kalbos ir rašybos klaidos. Išibrovusi rašybos klaida yra net Lietuvos Himne: „Mus žingsnius telydi (Mūs...) Kitur: vietoj **domėtis** rašo įdomautis, per visą knygelę vartoja **mokintis** vietoj mokytis. Rašo: nieko jai netruko (netrūko), jaunų peteliškių nutūpdavo (nutūpdavo). Toki neapsižiūrėjimai griauja gražiausius autorės tikslus. Prozos sakiniai gana sklandūs, bet įkandami bus tik mamytėms, o ne mažamečiams vaikams. Tačiau eilėraščių rašyti autorė visai nemoka: ten nėra nei pakenčiamo ritmo, rimavimas — dirbtinis, nesklaidus. Blogiausia, kad eilėraščiuose nesilaikoma natūralaus kalbos kirčio. Tie mažučiai įtarpiniai ketureiliai ne taip ryškiai režia ausį, bet tie ilgesnieji siužetiniai eilėlavimai tiesiog baisūs. Būtų geriau, kad jų vietoje autorė būtų davusi prozinius tos pat minties vaizdelius.

Dėl puikių ir gausių iliustracijų knygelė siūlytina mažiesiems lietuviukams, o sumanios mamytės sugebės pasinaudoti ir pačiais tekstais, juos savaip patobulinti.

JAUNA

SKAITYTOJA

B. BURČAS

DEŠIMTOJI VINCO KRĖVĖS LITERATŪROS PREMIJA

Montrealio lietuvių Akademiniis sambūris šimet skiria dešimtąją Vinco Krėvės literatūros premiją už geriausią 1972-1973 metais išleistą lietuvių grožinės literatūros knygą Vakarų pasaulyje. Vadovaujantis premijos statutu, Krėvės premija negali būti skiriama knygai, jau atžymėjai kokia kita premija ar laimėjusiai literatūrinį konkursą. 500 dolerių vertės Vinco Krėvės literatūros premija skiria ir organizuoja Montrealio lietuvių Akademiniis sambūris. Iškilingas premijos įteikimas numatomas š.m. spalio 5 d. Montrealyje, Kanadoje.

Knygą dešimtajai Vinco Krėvės premijai atrinks ir balsų dauguma nuspręs penkių asmenų juri komisija, kurio sprendimas yra galutinis. Juri komisijos sudėtis bus viešai paskelbta vėliau, kai savo atstovus juri komisijon paskirs Lietuvių Rašytojų Draugija ir Lietuvių Bendruomenė.

1972-1973 metais išleistųjų knygų autoriai ir leidėjai yra prašomi Akademiniam sambūriui atsiųsti po 5 (bet nemažiau dviejų) egzempliorius Krėvės premijai kandidatuojančių knygų. Gavus po 5 egz. kandidatuojančių knygų, juri komisijos darbas būtų daug našesnis ir lengvesnis. Negautas 1972-1973 metais išleistas knygas, juri komisija jų gali ir visiškai nesvarstyti.

Knygos siųstinos Akademiniio sambūrio pirm. dr. Jūratei Ciplijauskaitei-Tanner, 699 Victoria Drive, Baie d'Urfe, Quebec, Canada.

Garso bangos (Sound Waves)

Kas mes esame

Lietuviškai vadinamės **Lietuvių raditefilmininkų kolektyvu**, angliškai — **Lithuanian Med'a Collective**. Esame grupė bostoniškų, susirūpinusių lietuviškųjų reikalų kėlimu Amerikoje masinėmis susižinojimo priemonėmis. Šiuo metu kolektyvo branduoli sudaro šie asmenys: profesionalas filmininkas Perkūnas Krukonis; profesionalas filmininkas Romas Šležas, Blackside Inc. filmų sekcijos vadovas; studentė ir aktorė Birutė Vaičjurgytė; filosofijos dėstytojas ir spaudos bendradarbis Mykolas Drunga; ir bibliotekininkė bei vietinės savivaldybės veikėja Rima Bričkvienė.

Kaip mūsų kolektyvas susidarė?

1972 m. vasarą Perkūnas Krukonis, naudodamasis savo gerais ryšiais WBUR stotyje, jos oro bangomis prastūmė porą vienkartinį lietuviškosios tematikos programų angliškai. Tada jam kilo mintis suorganizuoti pastovią anglų kalba apie Lietuvos kultūrinius bei politinius lūkesčius bylojančią radijo valandėlę. Išgavo WBUR stoties sutikimą tokiai valandėlei leisti ir tuoj pat susirišo su Romu Šležu ir jo kolegomis, kurie jau nuo seno reišėsi vaizdinio bei garsinio elemento įforminimu įvairiausiuose lietuvių renginiuose. Šisai jėgų sujungimas ir pagimdė dabartinį Lietuvių raditefilmininkų kolektyvą.

Kokia kolektyvo veikla ir kokie jos tikslai?

Nuo 1972 m. rudens vedame savaitinę pusės valandos radijo programą vardu "Garso Bangos" per WBUR-FM stotį. Transliuodami visas programas vietine kalba, taikome pagrindinai į dvi klausytojų grupes: (1) į lietuviškai nebekalbantiuos lietuvius, praradusius ryšį su aktyviąja lietuvių visuo-

mene ar jo niekad neturėjusius; ir (2) į amerikietiškoją auditoriją apmai. Siekiame sužadinti ir už savosios visuomenės ribų bent šiek tiek intereso Lietuvos liūdnu likimu ir jos kultūros vaisiais.

Kadangi WBUR stotis grynai nekomercinė, išsilaikanti iš viešųjų fondų ir savo klausytojų-rėmėjų įnašų, mūsų kolektyvui už teikiamąjį "oro laiką" nereikia atsilyginti. Šitai mums leidžia daugiau savo energijos sukonzcentruoti į pačią programos kokybę.

Mūsų pastangos neliko be atgarsio. Už "Garso Bangų" programą "The Lithuanian Folksong in Perspective" WBUR stotis laimėjo antros vietos Major Armstrong žymenį šviečiamųjų transliacijų srityje. Major Armstrong atžymėjimai teikiami visos Amerikos apimtimi už pačias originaliausias ir geriausiai paruoštas programas. Savo prestižu radijo sluoksniuose jie maždaug atitinka filmų pasaulio "oskarus".

WBUR stotis transliuoja tik klasikine bei gero džiaz muziką kartu su rimtomis žodinėmis programomis. Jos klausosi didelis tinklas inteligentiškesnės, labiau išprususios ir veiklesnės publikos. Todėl mūsų pastangos įpiliētinti lietuviškosios kultūros vertybes amerikiečių sąmonėje čia ypatingai prasmingos. Mūsų įtaigojami, ir kitų programų vedėjai naudojami mūsų pasiūlytomis geromis lietuvių kompozitorių ar atlikėjų plokštelėmis. Štai pats paskiausias pavyzdys — gegužės mėn. 19 d. "Sunday Opera" transliuos K. V. Banaicio "Jūratės ir Kastyčio" veikala.

Kokie mūsų ateities planai?

Ir toliau vesime "Garso Bangų" valandėlę. Kadangi visos programos užrašomos magnetofono juostelėje,

jomis gali pasinaudoti ir kitos lietuvių kolonijos. Dedame pastangų savo programą paskleisti ir kitur.

Šiuo metu taip pat sudarome planus lietuviškos tematikos filmų susukimui. Eventualiai norėtume pagaminti kelis pusvalandžio draminius-siužetinius filmus, kurie tiktų amerikiečių televizijos tinklui. Tokiam projektui įvykdyti reikia milžiniškų lėšų. Bet ir šioje srityje sėkmingai žengėme pirmąjį žingsnį. Lietuvių Fondas mūsų kolektyvui jau yra paskyręs tūkstantį dolerių su sąlyga, kad tolimesnę paramą susirastume iš kitų šaltinių. Jei mums tai pasisektų, būtume pajėgūs įvykdyti užmojį, kokio J.A.V. lietuvių istorijoje iki šiol dar nėra buvę.

* * *

LIETUVIŲ FOTO ARCHYVO VEIKLA

Lietuvių Foto Archyvas renka lietuvių dailininkų darbų spalvotas skaidres. Iki šiol surinkta virš 3,000 skaidrių. Jaunimo Centro muzikos ir filmų kambaryje yra įrengtos spintos, kuriose numatoma šį turtą sukrauti ir padaryti prieinamą visuomenei. Kiekvieno dailininko darbų skaidrės bus sudėtos į atskiras karuseles, sunumeruotos ir paruoštos rodymui. Norint jas pamatyti ekrane, reikės karuselę įdėti į skaidrėmis rodyti aparatą. Praeityje neretai pasitaikė, kad atvyksta pas mus meno mylėtojai, lietuviai ir svetimaučiai, teiraudamiesi, ar galėtų susipažinti su lietuvių dailininkų darbais. Neturint parankėje darbų reprodukcijų, nuotraukų ar skaidrių, buvo sunku jų prašymus išpildyti.

Liet. Foto Archyvas kreipėsi į lietuviškąją visuomenę, prašydamas padėti įsigyti rodyto ir garso aparatus. Į šį kreipimąsi atsiliepė duosnūs aukotojai. Pagrindiniai aparatai jau nupirkti. Belieka jais naudotis. (Liet. Foto Archyvas dėkoja dail. Aldonai Labokienei už idėtas pastangas renkant šiam reikalui aukas).

Šiuo laišku kreipiamės į Jus, mielas dailininke, kviesdami bendradarbiauti su Lietuvių Foto Archyvu:

1) siųskite žinias, iškarpas apie savo darbus, parodas. Šią medžiagą dedame į atskiras bylas po Jūsų pavarde;

2) fotografuokite kiekvieną savo darbą; siųskite po dvi spalvotas skaidres Lietuvių Foto Archyvui; ant kiekvienos skaidrės užrašykite savo vardą, pavardę, darbo pavadinimą, datą, techniką;

3) prašome ir aukų: įtaisykite mums bent vieną karuselę savo darbų skaidrėmis sudėti. Kiekvieno dailininko skaidrės bus laikomos atskiroj karuselėje, kad reikalui esant lengvai būtų galima jas ekrane parodyti. Atsiųskite ben 5.00 dol.

Už Jūsų dėmesį ir prielankumą nuoširdžiai iš anksto dėkoju ir laikiu Jūsų atsiliepiant.

Algimantas Kezys, S.J.,

Liet. Foto Archyvo vedėjas

Lietuvių raditefilmininkų kolektyvas: iš k. R. Šležas, B. Vaičjurgytė, (viršuje) P. Krukonis, R. Bričkvienė, M. Drunga

Kova tebevyksta

PRANYS ALSĖNAS

Moterys, (ypač S. Amerikoje), galima sakyti, dar tebėkovoja emancipacijos fronte, atseit, kova tebevyksta. Dėl ko? Gi dėl, taip vadinamų, "lygių teisių". Dėl tų vadinamų teisių, dėl "lygybės" čia kovoja moterys, pradedant visai jaunutėmis švelniosios lyties atstovėmis, baigiant suaugusiomis ir netgi pasenusiomis asmenybėmis. Žiūrėkime, pvz. Kanadoje, (kad ir Toronte), mes turim Yorkvillės kaimą taip vadinamą nūdienių apsilėdėlių, apžėlėlių ir tinginysten pasidavusių jaunuolių, vadinamų "hippies" karalystę. Be abejonės, tokių "karalysčių" yra daug kur ir Amerikoje, kur šalia jaunuolių vyriškos lyties neatsilikdamos labai aktyviai dalyvauja ir moteriškos lyties atstovės — mergaitės. Jos, vadinamos lygybės vardan, užpildo visus tamsiuosius kampus, populiariai vadinamus "love-ins", "sit-ins", "teach-ins", "burn-ins" (kai apie uždegtą šiukšlių dėžę gatvėje jie sėdi, dainas dainuoja arba šoka) ir daugybę dar kitokių "ins". Na, o suaugusių ir net pasenusių moteriškos lyties atstovių tarpe taip pat, ar gi maža yra tokių "kovotojų", kurios susigalvojusios, jog jų vyrai perlėtai indus plauna, permažai jas myli, jų nesuaprina ir dėl kitokių pretekstų, pabėga nuo atsibodusių vyrų, išardo šeimas arba užveda skyrybų bylas teismuose. Jeigu, mūsų laimei ir džiaugsmui, tų jaunų mergaičių ("hippies") eilėse lietuvių skaičius yra, palyginti, dar labai mažas ir beveik visai nežymus, tai suaugusiųjų ir net pasenusių moterų tarpe, atsiskyrusių arba skyrybų siekiančių procentas (proporcingai) lietuvių tarpe yra gana nemažas. Ir tai daroma bėkvojant, taip vadinamam, emancipacijos fonte, dėl vadinamų lygių teisių su vyrais . . .

Amerikietės, (Kanadoje ir JAV-bėse gyvenančios moterys), turi ne tik pakankamai, bet net perdaug tų vadinamų lygių teisių su vyrais, ir tas reikšmės jų gyvenimo nepataiso, o gadina. Kaip pagal priežodį: "Iš didelio rašto — žmonės išeina iš krašto", taip moterys, perdaug lygybės teisių besiekdamos, pačios sau kenkia, nes jos gi paties Dievulio yra sutvertos būti kitokiomis negu vyrai. Moters pažymyje — moteriškum — juk ir yra visas jų grožis. Didėniu šiurkštumu ir vyriškomis manieromis moterys,

anaiptol, negali sužavėti vyrų, kurių sužavėjimo jos ypač siekia.

Europiečiai vyrai kitaip galvoja

Ir ne tik vyrai, bet ir moterys europietės, kurios dar nespėjo suamerikionėti visiškai kitaip žiūri į tą "lygybės bylą" tarp vyrų ir moterų.

Štai vienas vyras, europietis, Toronte dienraštyje "The Globe and Mail", "Elizabeth Thompson Advises" kolumne, davė šitokią receptą Amerikos vyrų ir moterų reikalui.

Jis esąs europietis ir, plius prie to, "užkietėjęs viengungis". Jis skaitas ir nuolat sekas Mrs. Thompson kolumną, ypatingai paskutiniuoju metu iškilusias diskusijas dėl vyrų ir moterų lygybės. Esą, jam net nuostabu, kaip desperatiškai tos moterys siekia būti lygiomis su vyrais ir kokie nežymūs rezultatai iš to pasiekiami. Jis sako, kad niekad ir niekur nesas matęs tiek daug pasimetusių asmenybių, kiek jų esama čia, nors išvažinėjęs didelį ir platų pasaulį. Pvz. jis neseniai lankėsis netgi vienoj didelėj komunistinėj valstybėj, kur jam tekę atsinaujinti žinias moterų lygybės statuso reikaluose. Vaziuodamas traukiniu jis susidaręs nemaža naujų pažinčių tarp vyrų ir tarp moterų. Jį ypač domėjęs ir tiesiog žavėjęs nesuvyriškėjusių ano krašto moterų elgesys ir jų švelnumas, bet spontaniškas veržimasis priešingos lyties link. Tai buvęs labai malonus ir visiškai humaniškas reiškinys. Žinoma, jis matęs tenai moteris dirbančias sunkius darbus, bet tai, anaipol, nesas moterų su vyrais "lygumo" reiškinys, tai tik komunistinės santvarkos padarinys.

Gi Toronte jis dažnai girdęs moteriškus prasiveržimus, reikalaujančius lygių teisių su vyrais. Ar gi čia moterys žemesnės teisių lygybės fronte su vyrais? Kur jos nori susilyginti su vyrais — seksualinėse manierose? Ar ir jos nori pasižymėti vyrišku agresyvumu? Jeigu gi jos tikrai nori to — "it is up to them". Jos, girdi, tada turėtų išeiti į gatves ir, tiesiog, griebti už parankės pasitaikiusį geriausiai atrodantį vyrą. Tačiau, tegul tokios moterys būna pasiruošusios, nes vyrai, užpulti, ko gero, gali pašaukti policiją . . .

(Juokinga, tiesa? Bet, siekiant lygių teisių, gal ir tai tektų daryti — ar ne? — Pr. Al.).

Pagaliau, tegul jos (moterys), prieblandiškai apšviestuose kino teatruose, daro išsišokimus prieš vyrus, jeigu gi vyrai ir tokiu keliu nepasiduos, tegul jos pamėgina vyrams pasitar-naudamos atidarinėja duris, kaip kad vyrai ligi šiol moterims, tegul jos paima jų lagaminus panešėti autobusų stotyse, tegul uždega jiems cigaretes restoranuose, tegul kviečia juos į šokių, tegul "apgeria" juos taip, kad vyrai pasilikty begulį po stalais alinėse ar tavernose ir t.t.

Taigi, lygybės siekimo laukas esąs gana platus. Ir tada, jis sako, bus matyt, kad moterys tikrai siekia būti lygiomis su vyrais. Bet kas tada atsitiks su jų moteriškumu, kas tada pasaulyje pavaduos moteris ir kas eis moteriškas pareigas šioje žemelėje? — Kas? . . .

Lygi su vyrais moteris . . .

Čia minimas europietis kiek toliau dėsto labai būdingą istoriją su moterim, sutikta čia, Toronte, kuri tikrai natūraliai buvusi lygi su vyrais. Ji buvusi, tiesiog, nuostabi asmenybė. Bet ji buvusi ne iš Amerikos ar Kanados, o iš tokio atsilikusio krašto, kuriame moterį dar galima išsimainyti į . . . ožką. Ji buvusi be jokių pretenzijų į bet kokią lygybę, bet tą lygybę ji praktikavusi iš prigimties, tai buvo jaugė jos sąmonė ir pasąmonė. Kartą, kai jis nupirkęs gėlių tai mergaitėi jos gimtadienio proga, ji buvusi begaliniai nustebinta, tiesiog, sunervinta, nebežinojusi nei ką kalbėti, nei kaip elgtis. Jai tai buvo taip svetima, buvęs lyg griaustinis iš giedro dangaus. Ji jokių būdu to negalėjusi suprasti.

Kitą kartą, girdi, Toronto tramvajuje, kai jis pasviręs tramvajui sujūdėjęs, palietė kažkokią damą, kuri ėmusi šaukti, tarytum sužeistas dramblys. Kai porai damų jis atidares duris, jos nei ačiū neradusios reikalo pasakyti, gi kai nusišypsojęs, jos perpykusios ant jo ir pradėjusios plūsti. Mat, ko gero, jos įtarė, jog tai esama kažkokių "sex maniac'o". Ir dažnam, girdi, vyriškiui šitaip atsitinka, norinčiam būti džentelmeniškų ir mandagių su S. Amerikos moterimis.

Šitokie reiškiniai, girdi, pasireiškę eilės metų bėgyje ir, jo manymu, toks storžieviškumas iš moterų pusės, yra ne kas kita, kaip jų siekimas būti lygiomis su vyrais. Po šitokio pasimokymo, ir jis pakiteis savo manieras, norėdamas joms duoti progos savo siekių siekti. Aš, girdi, mėginau būti koketiškas, dėvėjau vasaros metu mini-kelnaites, mini-švarkus ir miniskrybėles. Esą, tada atkreipė į mane savo žvilgsnius homoseksualai. tik, anaipol, nė viena moteris, norinti būti lygi, neatkreipė į jį jokio dėmesio ir neišreiškė jokių komplimentų. Nei viena mergaitė, į praicinantį jį, esą niekad nešvilpterejo, nei viena nepanorėjo jo pasigauti ir t.t.

Iš to mūsų pasakotojas susidaręs nuomone, jog šiu laikų moterys esančios taip susimaišusios, jog jos nebežinančios moterimis, vyrais ar bendrosios giminės sutvėrimais besančios . . .

Groteskiški išvedžiojimai, bet jie įdomūs ir, dažnais atvejais, teisingi . . .

* * *

Dr. Danutę Kėsiūnaite prisimenant

K. PAŽĖRAITĖ

Šių metų liepos mėn. 25 dieną su-
kako 10 metų, kai vyr. skautininke
Dr. Domutę Kėsiūnaite Augščiausiasis
pasišaukė pas save. Tai buvo tauri as-
menybė, kurios negali užmiršti ne tik
skautų organizacijos nariai, bet ir li-
goniai, kuriais ji motiniškai rūpinosi.

Dr. Kėsiūnaite pirmą kartą teko pa-
matyti karo metu Weimare. Mane
buvo sučiupęs aštrus bronchitas. Dak-
tarė apžiūrėjusi mane, ir sužinojusi,
kad aš paskutiniu traukiniu atvykau
iš Tauragės Vokietijon, pradėjo kla-
sinėti apie savo drauges. Išryškėjo,
kad jos draugės esančios ir mano ge-
ros draugės. Tai mudvi suartino. Tik
ji labai nuliūdo sužinojusi, kad jos
paliko bolševikų okupuotoje Lietuvo-
je. Truputį buvo man nepatogu, kai
daktarė atsisakė honoraro. Bet ji nė
iš vieno tautiečio neimdavo užmokes-
čio už mediciniską pagalbą.

Karui pasibaigus išiskirstėm po įvai-
rius kraštus, ir aš ilgai neturėjau apie
Dr. Kėsiūnaite žinių. Tik štai, nepa-
vykus man įsikurti Pietų Amerikoje,
1962 m. atsidūriau Jungtinėse Ame-
rikos Valstybėse. Prieš pradėdant dar-
bą nutariau aplankyti savo drauges.
Viešint pas dailininkę Vladą Stanči-
kaite-Abraitienę Klevelande, ji pareiškė
norinti mane nudžiuginti staigmena.
— Važiukim pas tavo seną
pažįstamą. Ji tavęs laukia, — tarė ji,
mane suintrigavusi, dėdama į automo-
bilio bagažinę didžiulį savo kūrybos
paveikslą, skirtą tai man nežinomai
pažįstamai. Žiūriu — kur ji mane
veža. Pravažiavom miestą, ir vis dar
nesustojam. Pagaliau atsidūrėm ža-

liuojančiame ir žydinčiame rojuje. —
Štai čia, šitoj puikioj viloj, apsuptoj
rožių gėlynu, laukia ji, — spėju iš-
girsti draugės žodžius išlipant iš auto-
mobilio, kai atvirose vilos duryse pasi-
rodė jos savininkė daktarė Kėsiūnaite.
Tokia miela, tokia nuoširdi... Nusi-
vedė mus į savo šviesią svetainę, kur
jos draugei v.s. Stefanijai Radzevi-
čiutei mus vaišinant, mudvi su daktare
prisiminėm Weimarą, kur sekmadien-
niais tremtiniai lietuviai — katalikai
ir evangelikai — katalikų bažnyčioje
giedojo ne tik šventas giesmes, bet ir
Lietuvos Himną. Mat naciai prieš savo
galą buvo atleidę vadžias. Paskui
Kėsiūnaite kalba nukrypo Lietuvon,
kur liko jos brangios bendramintės
skautės.

1964 m. gegužės mėn. vėl nuvykau į
Klevelandą. Dail. Stančikaitė čia mane
nuliūdino, pranešdama, kad mūsų kil-
nioji daktarė Kėsiūnaite serganti vė-
žiu. Ir jokios vilties nesą pasveikti.

Mano draugė paskambino daktarei,
pranešdama apie mano atvykimą ir
perduodama jai mano linkėjimus pa-
sveikti. Visai netikėtai ligonė pareiškė
norinti mudvi pamatyti. — Tik tu ne-
rodyk jai liūdną veidą, būk linksma,
juokink ją, — prašė manęs Vlada. Bet
kur tau! Kai nuvykom pas daktarę
Domutę, radom ją sunykusią, išgel-
tusią, liūdnomis akimis į mus žvel-
giančią. Jokio paguodžiančio žodžio
neradau jai. O ji, kad ir žiaurios ligos
apimta, tebegyveno gaivinančiais jos
dvasią atsiminimais, rodė man skau-
tišką nuotrauką, kur ji, jauna ir
sveika, šypsojosi tarp skaučių, su vilti-

A. a. dr. D. Kėsiūnaite

mi žvelgdama į lietuviškos skautijos
ir Lietuvos ateitį.

Praėjo du mėnesiai, ir suskambo
Klevelando gedulingi varpai. Prieš
Dr. Kėsiūnaite atsivėrė švienčiantieji
Amžinybės vartai.

Neužmirštuolės ant draugės kapo

H. DIDŽIULYTĖ - MOSINSKIENĖ

(A.A. Veros Radauskienės vienerių
metų mirties sukakčiai atžymėti.)

Kai mane pasiekė žinia, kad 1973
m. liepos 1 d. Čikagoje pasimirė Vera
Sotnikovaitė Radauskienė, sunku bu-
vo susitaikinti su ta mintimi, nes ly-
giai prieš metus 1972 m. man dar
teko su ja susitikti.

Mudviejų susitikimas buvo jautriai
nuoširdus po 30 metų nesimatymo.
Prisiminėme universiteto laikus ir
mokytojavimą toje pat gimnazijoje.
Tarsi filmo juostoje atgijo pažįstamų
ir draugu — kolegų veidai. Nejutomė
laiko nuotoliu, kalbėdamos ir pasako-
damos įvairius įvykius, tuo pat nuo-
sirdumu lyg viskas būtų čia pat pasie-
kiama. Nenuiautėme, kad tai buvo
mudviejų paskutinis pasimatymas.

Vera Sotnikovaitė gimė 1903 m.
Tėvas — rusas — buvo caro laikais
Kauno gubernatūros augštas valdinin-
kas. Mirus tėvui ir kiek vėliau, moti-
nai, ją globojo p. Kaminskas, "Tilkos"
šokolado fabriko Kaune direktorius.
Vaikystėje ir ankstyvoje jaunystėje
Vera lankė baletą studiją. 1925m. iš-

vyko į Paryžių, kur studijavo Alliance
Francaise, klausėsi filosofijos paskai-
tu pas garsų rusų filosofą prof. Ber-
diajevą ir prof. Vyšeslavcevą. Palaikė
pažintį su Diagilevo baletu artistais.
Draugavo su dailininko M. Dobužins-
ko šeima ir lankydavo "literatūros ra-
telį" pas rašytoją Aleks. Remizovą.
Čia susitikdavo su filosofu Leo Šesto-
vu, poete Marina Cvetajeva, prof. Ber-
diajevu ir rašytoju kritiku Ossorginu.
Jos jaunystė praslinko tarp augšto
intelektualinio išsilavinimo asmeny-
bių, priprato daug skaityti ir domėtis
menu, ypač teatro ir grožinės litera-
tūros.

Lietuvon grįžo apie 1926 metus.
Istojo į Kauno universitetą, humani-
tariinių mokslų fakultete studijavo pran-
cūzų kalbą ir literatūrą pas prof. Vl.
Dubą, pedagogiką pas prof. Vabalą-
Gudaitį ir uoliai dalyvavo prof. Balio
Sruogos teatro seminare.

Studijuodama Kaune susipažino ir
susižavėjo su suomių poetu Henry
Parlandu, buvo susižiedavę, deja 1930
m. mirtis nutraukė vos 22 metų amž.

poeto gyvybė. Vera labai sunkiai iš-
gyveno mylimo draugo mirtį. Jinai
ilga laiką nesirodė universitete, nie-
kada nesisypsodavo, vaikščiojo tam-
siais rūbais apsirengusi.

Arčiau susipažinome bene 1931-32
m. to paties prof. Dubo seminaruose.
Labiau suartėjome susitikdamos Kau-
no Valstybės teatro spektakliuose, nes
Vera Sotnikovaitė buvo uoli teatro
lankytoja, jau tada būdama nuolatine
baletų spektaklių recenzente "Lietu-
vos Aido". Jinai ir gyveno artistų
tarpe, kol ištekojo už Henriko Ra-
dausko, susipažinusi su juo bene teat-
ro seminaro paskaitose.

Baigusi universiteto studijas, 1936
m. išvykau iš Kauno, tai nebesusitik-
davome. Bet koks buvo mano džiaugs-
mas, kai 1938 m. gavusi paskyrimą į
Kauno VI-ją gimnaziją, mokytojų
kambaryje susitikau savo mielą kole-
gę Vera Sotnikovaitę. Apsidžiaugė ir
jinai. Abidvi dėstėme prancūzų kalbą,
jinai vyresnėse berniukų klasėse, man
teko jaunesnės mįšrios.

Tie keli metai išliko atsiminimuose
šviesiausi. Tuo laiku Kauno VI-je
gimnazijoje direktoriumi buvo Vl.
Kairiukštis, labai malonus ir lojalus
asmuo. Pertraukų metu susirinkda-
vome į "rūkomąjį kambarėlį", kurį
praminėme "Olimpu". Mūsų direkto-

rius buvo "Dzeusas", o mes kits kita praminėme kitų dievų vardais. Vera buvo "Athena". Trečioji prancūzų kalbos dėstytoja gavo "Heros" vardą, nes jinai vis ir vis įkišdavo tarpdurin savo smalsią nosytę, patikrinti, kas tame "olimpe" darosi 5 min. pertraukos metu.

Tas "žaidimas" tačiau turėjo daug rimtesnę prasmę. Kai tik rasdavosi proga mes susirinkdavome tai vieno, tai kito kolegos privačioje rezidencijoje, ir čia diskutuodavome naujas literatūrines linkmes, perskaitytas knygas nagrinėdavome, dalinomės išpučiais matytų spektaklių teatre, bet maloniausia būdavo pasiklausti dailaus skaitymo. Čia savo gabumais pasireikšdavo mūsų kolega matematikos mokytojas Jonas Kalkis. Viso to kultūrinio būrelio vadovė buvo Vera Sotnikovaitė. Ir tai buvo labai skirtinga pramoga nuo tų visų miesčioniškai nuotaikingų labdaros balių, kur ponios atėdavo savo imantriais tualetais pasididžiuoti ir kitų pakritikuoti. Mes neliesdavome jokių politinių klausimų, bet gyvenome poezija, muzika ir menu. Kartais dalyvaudavo ir Henrikas Radauskas, bet jis būdavo mažai kalbus, daugiau klausydavosi.

Nuostabus Veros jautrumas ir inteligencija be abejonės turėjo įtakos Henriko Radausko kūrybai. Jei šiandien Henrikas Radauskas įvertinamas, kaip aristokratiškas poetas, tai tą subtilumą išpuoselėti padėjo jos žmona. Jinai jam "neleisdavo" išspausdinti nė vieno neišbaigto eilėraščio, nes jinai pati buvo subtili dvasios aristokratė.

1944 m. pasitraukė su vyru į Berlyną, vėliau į Reutlingeną. 1949 m. atvyko į Ameriką. Nuo 1959 m. apsigyveno Vašingtone. Vyru stauga mirus, likusi visiškai viena, su visu "archyvu" 1972 m. persikėlė į Čikagą.

Vyro mirtis gerokai paveikė jos sveikatą. Vientatvė dar labiau pablogino, nors, susitikus nesisundė, atrodė elegantiška ir labai maloni senutė. Jos didžiausias rūpestis buvo kur ir kam palikti visą Henriko knygų ir raštų archyvą.

Jos nuostabiai šviesios didelės akys man buvo vis tos pačios iš Kauno laikų, gyvos pastabios akys. Nesuseno nei jos nuostabiai gražios, aristokratiškos rankos, kuriomis kadaise taip buvo susižavėjęs skulptorius Mikenas Lietuvoje, kad padarė specialią jos rankos skulptūrą.

Deja, šiandieną vėl tenka tik pasidalinti praėjimui artimo žmogaus, kuris išėjo iš mūsų tarpo taip nelauktai. Labai apgailestauju, kad negaliu pasinaudoti jokia išsamesne medžiaga, kuri išryškintų velionės talentą kaip teatro kritikės. Ją galima būtų rasti archyvuose "Lietuvos Aido" komplektuose, jeigu kur nors tokie yra išsaugoti, maždaug 1930-1940 m. Kaip mokytoją-pedagogę geriausiai gali įvertinti jos buvę mokiniai. Mano kuklūs prisiminimai tėra atžymėti lietuvių inteligentės asmenybę, kuri, kad ir būdama rusų kilmės, galėjusi likti Paryžiuje rusų emigrantų globoje, vis dėlto sugrįžo į Lietuvą, baigė Vytauto Didžiojo Universitetą ir darbavosi Lietuvos kultūriniame gyvenime, jo ugdydme. Ji dalinosi savo dvasiniais lobiais su jaunąja priaugančia laisvos Lietuvos karta, visada kukli, taktiška, nesiveržianti į jokiąs pirmaujančias

• MOTERYS PASAULYJE

Waterburio L. M. F. klubo valdyba su menininkais iš k.: klubo sekr. K. Čampienė, pirm. D. Venslauskaitė, J. Baltuonienė. Dr. V. Vileišienė-Shervin, P. Baltuonis, ižd. J. Bajorinienė, vice pirm. A. Madeikienė, A. Siugzdienė.

L.M.F. Waterburio klubo pakvietas, p. Baltuonis atvyko iš Kanados su savo medžio skulptūros kūrinių

vietas, taip, kaip ir jos mažakalbis vyras velionis poetas Henrikas Radauskas.

Kur yra jos kapas, kaip ją palaidojo, nežinau. Niekur neteko skaityti jokio nekrologo. Užgeso kaip vienišas tylus žiburėlis, tik jos šviesus prisiminimas pasiliko nedaugelio jos draugių atminty.

Tebūnie, Tau brangioji drauge, mano tie paprasti žodžiai neužmirštuolių smulkių gėlyčių puokštė, kurią su ilgesiu ir pagarba padėjau ant Tavo kapo. Išsėkis ramybėje toli nuo Lietuvos, kuriai atidavei savo širdį.

Waterburį ir kovo 24 d. Šv. Juozapo parapijos salėje suruošė meno parodą. Prie Baltuonio kūrinių, waterburietė Dr. V. Vileišienė-Shervin, taip pat išstatė savo meniškai padidintų spalvotų foto nuotraukų.

Paroda buvo gausiai žmonių lankoma ir amerikiečių tarpe tinkamai įvertinta, vietos dienraščiai ją palankiai aprašė ir nuotraukų įdėjo. Parodos pajamos, prie kurių prisidėjo p.p. Baltuoniai klubo loterijai aukodami 2 skulptūras ir Dr. Vileišienė-Shervin tam tikslui 1 foto paveikslą, pasiūstos 16 Vasario gimnazijai. K.Č.

Dail. Nijolė Palubinskienė surengė savo kūrybos parodą liepos mėn. Clevelande. Dail. D. Stončiūtės grafikos paroda vyko Čikagoje, Čiurlionio Galerijoje.

• Organizacinė veikla

KLK MOTERŲ DRAUGIJOS LONDONO SKYRIUS MINI 10-TIES METŲ JUBILJŲ

Mūsų istorija prasidėjo 1964-tais metais kada kun. B. Pacevičius atskėlė į Londoną. Visi Londono lietuviai susirūpino bažnyčios išsigijimu, ir mes kun. B. Pacevičiaus iniciatyva susibūrėm į vienetą. Skyriun įsijungė 60 narių, laikui bėgant jų skaičius sumažėjo.

Per šią eilę metų pirmininkų pareigas ėjo nuo įsikūrimo ligi dabar

su vienu metu pertrauka energinga I. Daniliūnienė ir vienus metus ne su mažesne energija E. Navickienė.

Buvo suorganizuota eilė paskaitų dorovės, religijos, sveikatos, lietuvių išlaikymo ir kitais klausimais. Jas skaitė žinomi prelegentai: A. Sungailienė, seselė Paulė, A. Rinkūnas, kun. dr. J. Gutauskas, dr. A. Kavėkas, Gr. Petrauskienė, L. Imbrasienė, kun. B. Pacevičius, kun. Grauslys.

Vienas iš plačiau nuskambėjusių įvykių Kanados šimtmečio paminėjimas Centennial pastate, kuriame skryčiaus narės suorganizavo lietuviškų dailės išdirbinių parodą ir parodė su savo kepsniais, tapusiais gana populiariais. Visa tai buvo atžymėta ne tik angliškojo spaudoje ir televizijoje, bet taip pat pateko į Kanados National Film Board juostą ir, kaip

istorinis dokumentinis filmas bus rodomas įvairiomis progomis ateities kartoms. Tuo įvykiu lietuvių vardas buvo įamžintas. Panašias parodas rengiam beveik per kiekvieną metinį Folk Arts festivalį.

Nuolat rūpinamės bažnyčios altorių tvarkymu, liturginiais drabužiais; ir kitais būtiniais bažnyčios reikalais.

Pajamos gaunamos iš kiekvienais metais daromų Užgavėnių šokių, narių mokesčio, iš kepsnių ir kavos pardavimo sekmadieniais parapijos salėje.

10-ties metų bėgyje bažnyčiai paaukavome \$1400.00, mišioms \$108.00, Centro valdybai \$335.00, šeštadienei mokyklai \$595.00, jaunimo organizacijoms \$705.00, lietuviškai spaudai \$160.00, Tautos Fondui \$100.00, ligoniams gėlės 200.00, ir pasizymėjusioms lietuvaiteis \$118.00.

Turbūt nėra nė vienos organizacijos, kuriai mūsų skyrius nebūtų vienu ar kitu būdu padėjęs.

MŪSŲ DARBAI

Atbėgus vasaros karščiams, mūsų K.L.K. Moterų d-ją Montrealyje, kaip ir visos kitos organizacijos, uždengia savo žiemos puslapi ir pasineria į poilsį gamtos prieglobstyje. Gera pailsėti, kai atsigręžęs į praeitį pamatai savo gražius nuveikto darbo vaisius. Mūsų d-ją šiemet surengė vėl didžiulį Velykinį stalą, kuris jau tampa Montrealyje tradiciniu. D-jos narės, nesigailėdamos lėšų ir laiko, suaukojo visą maistą Velykiniam stalui, parodydamos ypatingus gabumus kulinarijos srityje. Stalo puošnumas ir ypač kiaušinių originalių dalykų pristatymas parikalavo daug brangaus laiko. Pavyzdžiui buvome praradę viltį, kad turėsime grybų, be kurių sunku būtų įsivaizduoti Velykinį stalą. Tuo labiau, kad jų didžiausi gerbėjai yra vaikučiai, o jų mes turėjome labai daug. Vieni jų buvo artistai — scenos mėgėjai, o kiti — žiūrovai. Mūsų energinga pirmininkė dr. A. Jaugelienė sužinojo jų kepimo receptą ir kelios valdybos narės, paaukojusios savo poras dienų laiką, "prigrybavo" jų pakankamai visai publikai. Prie puikaus, Torontose gimusio raugolio, ypač originalus savo išvaizda buvo iškeptas kaktusas. Jo savininkai norėdami atvaizduoti kaktusą kepsnyje, ne vieną valandą pralaido botanikos sode, stengdamiesi geriau įsiminti jo kontūrus.

Velykinio stalo metu turėjome p. J. Baltaduonienės paruoštą vaikučių vaidinimą "Velykų bobutė". Nuotaikinga ir draugiški mažųjų artistų vaidyba visą publiką nuteikė labai linksmai ir jie buvo apdovanoti gausiais plovimais.

Vaišių metu atsilankė mūsų TV aktorė Rūta Lee Kilmonyte, kuri tuo metu viešėjo Montrealyje. Viešniai valdybos pirmininkė dr. A. Jaugelienė įteikė Velykinio stalo suvenyrą.

Iš gauto pelno kažkam buvo paskirtos aukos, jų tarpe ir "Moters" žurnalui. Nuo didesnio aukojimo susilaikyta, nes nutarta platesnio masto koncertu atžymėti mūsų metinę šventę, įvykstančią š.m. gruodžio 8 d.

Tuo pat p. J. Baltaduonienės iniciatyva L.K.K. Moterų d-jos Montrealio skyriaus įsteigė būrelius Vasario 16 gimnazijai remti. Tai darbas nors ir reikalaujantis nemažai laiko ir ypač kantrybės, tačiau paliekantis gražius pėdsakus lietuviybės išlaikyme.

Nijolė Bagdžiūnienė

Londono L. K. M. d-jos atstovės Tautybių Festivalyje Londone, Ont.; (viršuje) prie kepinių stalo B. Eimantienė ir A. Pocienė; (viduryje) lietuviškų išdirbinių parodėlė Tautybių Festivalyje — L. Zabulionienė ir E. Paulionienė.

Montrealietės prie vaišių stalo su viešnia (ketvirta iš k.) TV aktorė Rūta Lee Kilmonyte

• Madų ir grožio pasaulis

VEDA I. KAIRIENĖ

APIE VEIDO KOSMETIKĄ

Vienas Paryžiaus odos ligų specialistas, dr. Robert Aron-Brunetiere sako, kad brangūs veido kremai yra ne tik pinigų išmetimas į balą, bet ir odos sunaikinimas.

Neseniai savo išleistoje knygoje jis negailestingai puola kosmetikos pramonę ir jos produktų naudotojas, patikėdamas, kad moterys labai klįsta tikėdamos, kad kosmetika išlaikys jų jaunystę. Vietoj atjaunėjimo, jos veikiau sužalos savo odą gaminiais, kurie sudaryti iš odai žalingų medžiagų.

„Moterys turėtų būt natūralios,“ rašo dr. Brunetiere, „ir neturėtų klausyt kvailų pramonininkų pažadų, kad dažniausiai žalingi preparatai pavirs jas į filmų žvaigždes“.

Visi grožio kremai rinkoje tėra tik riebalai, suplakti su 60 ar 70 procentų vandens. Kartais tie kremai parduodami odos valymui, kartais drėkinimui. Yra moksliniai įrodyta, kad kuo stropiau moterys bandys valyti veidą kremais, tuo labiau jis riebaluos. Jūros kiaulytės buvo trinamos tuo vadina-muoju valomu kremu ir jų riebalinės liaukos padidėjo 3-5 kartus. Iš to eksperimento galima spręsti ką tas valomasis kremas duoda odai.

Dr. Brunetiere sako, kad ir vadina-mas drėkinamasis kremas dar daugiau ištraukia drėgmės iš poodinio sluogsnio.

Jei kosmetikos gamintojai turėtų įrodyti savo produktų efektingumą, daugiau negu pusė jų turėtų būt išmesti iš rinkos.

Daugumas šampūnų ir maudymosi muilų yra sudaryti iš medžiagų, kurios naudojamos skiediniams — valyti vonias ir kriauklės. Kaip gi žmonės gali plauti savo plaukus ir savo kūnus tais pačiais produktais kaip plauna-mos virtuvės grindys?

Kosmetikos pramoninkai neturi gėdos pakeist to pačio produkto vardą, jei jis menkai parduodamas. Jei drėkinantis kremas, sakykim, neina, jis išimamas iš apyvartos ir paleidžiamas vėl į rinką kaip odą maitinantis produktas. Kas gi suseksių apgaulę?

Dažniausiai kosmetikos gamintojai neduoda savo produktų sudedamų dalių, nes tai profesinė paslaptis. Tas paslaptingumas sukrovė kosmetikos

pramonei milijonus. Vienas gamintojas išleido į rinką kremą, kurio bonkutė kaštuoja 112 dolerių, atseit — grožis yra neįkainuojamas!

APIE PLAUKUS

Kad plaukai visada šviežiai ir gražiai atrodytų, reikia juos gerai prižiūrėti. Užterštame ir drėgname mieste ore, jei reikalinga, plaukus galima plauti net ir kasdien. Tik reikia vengti aštrių šarmių ir netinkamų šampūnų. Pats geriausias ir švelniausias šampūnas yra kastilinio muilo pagrindo. Vienintėliai populiarioje rinkoje kas-

tilinio muilo šampūnai tėra Johnson's Baby Shampoo ir Breck kompanijos šampūnai.

Kaip reikia plaukus plauti? Pirmiausiai jie gerai šepčiu iššepčiuojami, paskui šiltu vandeniu permirkomi. Tada dedamas šampūnas ir visas skalpas masažuojamas nuo kakto į pakaušį. Gerai pamasavus reikia perplauti šiltu vandeniu. Šita procedūra kartojama 2 ar 3 kartus kol plaukai ima tarp pirštų girgždėti.

Kaip ir odos poras taip ir plaukų šaknis šiltas vanduo atidaro ir šaltas uždaro. Tad, jei plaukai turi palinkimo į sausėjimą, paskutinis skalavimo vanduo turėtų būt šiltas, jei plaukai riebus — vėsus. Skalaujant galima į vandenį įpilti šiek tiek acto arba specialaus perplovimui toniko.

Labai gerai plaukus džiovinti saulėje, nenaudokite šepčio kol plaukai visiškai išdžiūna. Šlapi plaukai daug greičiau pešasi ir lūžta.

Naminis kastilinis šampūnas: sukskite gabalą kastilinio muilo į puodą verdančio vandens (1 gabalas muilo pusei litro vandens), maišykite kol muilas visai ištirps. Šiam šampūnui gaminti geriausiai tinka lietaus vanduo, bet jei lietaus vandens nėra, galima pridėti truputį borakso.

Ramunėlių šampūnas: užpilkite 1 puoduką ramunėlių žiedų su litru verdančio vandens. Nukoškite tą arbatą ir virkite ją puode su dviem šaukštais kastilinio muilo druožlių. Maišykite kol muilas visai ištirps. Tas šampūnas ypatingai tinkamas blondinėms.

Mėtų pleiskanų tonikas: paimkite stiklinę šviežių mėtų lapų, 1 stiklinę balto acto ir dvi stiklines vandens. Pavirkite tą mišinį 10 minučių. Perkoškite, atvėsinkite ir gerai tuo skysčiu ištrinkite galvą. Po įtrėnimo gerai išskalaukite.

Jogurt-citrinos žievės tonikas dažytiems plaukams: sumaišykite vienodą kiekį jogurto ir tarkuotos citrinos žievės (po 1 šaukštuką trumpiems plaukams, šiek tiek daugiau ilgiems). Išmasažiuokite tuo mišiniu galvą ir per-

braukite juo plaukus. Jogurtas su savo koncentruotu proteinų kiekiu maitina nusausintus plaukus, o citrinos žievė duoda natūralios alyvos ir žibėjimo.

Citrinos perplovimas šviesiems riebiems plaukams: citrina šviesina plaukus, tad sumaišykite 3 citrinų sunką su puse litro vandens ir tuo skiediniu perplaukite keletą kartų švarius plaukus. Jei plaukai ypatingai riebaluoti, pridėkite dar šaukštelį druskos.

NAMINIAI RANKŲ KREMAI

Rožių vanduo ir glicerinas: sumaišykite ½ šaukteleio borakso su stikline rožių vandens, vėliau, kai boraksas ištirps, įmaišykite 1 stiklinę glicerino. Šis skiedinys labai sušvelnina rankas.

Medaus ir citrinos skiedinys: sumaišykite ketvirtį stiklinės citrinos sunkos, tą patį kiekį odekolono ir medaus. Supilkite į bonkutes, gerai suplakite ir laikykite šaldytuve.

Kvapus migdolų kremas: sutrinkite migdolus į miltus, kad susidarytų 1 stiklinė miltų. Ištrinkite 2 puodukus medaus su 1 kiaušinio tryniu. Pridėkite prie to mišinio 2 stiklines migdolų aliejaus, migdolų miltus, ½ šaukštelio gvazdikėlių aliejaus, supilkite visą tą skiedinį į bonką, gerai suplakite ir laikykite šaldytuve. Trinkite tuo kremu rankas kiekvieną vakarą.

KĄ VYRAI DĖVĖS ŠI RUDENĮ

Šį rudenį vyrai grįžta prie konservatyvesnių, klasiškų ir tradicinių rūbų. Vėl madoje pilkos vilnonės flanelės eilutės, dryžuotos medžiagos, languotos ir tvydai. Švarkų atlapai siauresni ir patys švarkai turi lieknę išvaizdą. Beveik visos eilutės trijų dalių — švarkas, kelnės ir liemenė. Kai kurių eilučių kelnės ir liemenė vienos spalvos, o švarkas pritaikytas languotos medžiagos. Grįžta į madą ir sportiniai švarkai. Jie siuvami iš angliško tvydo, sunkios medvilnės, aksomo ir odos.

Apsiaustai — kupranugario vilnų, kašmyro ir klasiškų lietpalčių linijų.

Marškiniai — spalvoti ir raštuoti, bet seniai matyti balti marškiniai taip pat sugrįžta vakariniams ir dieniniams apdarams.

Prie apsiaustų vėl dėvimos skrybėlės, nes plaukai kerpami trumpiau.

Mezgtiniai — klasiški, vilnoniai ir sintetiniai.

VAIKUČIAMS

Mažoms mergytėms praktiškiausia apranga — džamperiai, siuvami iš praktiškos, plaunamos, stiprios medvilnės medžiagos. Pusę visų parduodamų suknelių turi pritaikytus plaukamus žiurstelius,

Mažiems berniukams siuvami marškinių stiliaus švarkeliai, dėvimi virš paprastų marškinių ar augštais kaklais megztinių. Mėlyni džinai dar vaikų tebedėvimi, bet šalia jų kelnės siuvamos ir iš įvairių lygių, raštuotų ir iš megztų medžiagų.

Mokyklinio amžiaus vaikai ir paugliai mėgsta dažnai keisti savo rūbus. Praktiškiausia jiems pirkti visą eilę koordinuotų spalvų atskirus eilučių gabalus — sijonus, kelnes, palaidines, liemenes, megztinius ir švarkus. Jie gali tuos atskirus gabalus kaitalioti ir vis gauti naują aprangą. Mergaičių megstiniai šiemet ilgi, dideli, dažnai papuošti kailiuku ir kapišonais. Sijonai ilgesni, platus, dažnai su kišenėmis, megztos arba austos ryškiais raštais medžiagos.

• Šeimininkų kampelis

VEDA L. MURAUSKIENĖ

Morkų mišrainė

- 2 didelės morkos (tarkuotos)
- 2 št. smulkiai kapoto svogūno,
- $\frac{1}{4}$ p. korinkų (currants),
- 1 obuolys (tarkuotas)
- 1 št. citrinos sunkos, druska, prieskoniai, (galima pridėti 1 št. aliejaus).

Viską gerai išmaišyti ir atšaldyti.

Salotai su avokado užpilu

- 1 gerai prinokęs avokadas (sutrintas),
- 1 p. jogurto,
- 1 št. soya padažo,
- $\frac{1}{8}$ št. oregano.

Viską gerai išmaišyti, atšaldyti ir užpilti ant žalių salotų.

Dietos pietūs

- 1 bananas (pjaustytas),
- 1 obuolys (pjaustytas),
- 1 kriaušė (pjaustyta),
- $\frac{3}{4}$ p. apelsinų sunkos (galima pusia maišyti su pasukom),
- 2 št. razinų,
- 2 št. riešutų.

Viską sudėti į elektrinį maišytuvą ir išplakti.

Viščiuko apkepas

- 2 riekės trupintos bulkos,
- $\frac{1}{2}$ p. pieno,
- 3 p. smulkiai pjaustyto virto viščiuko
- 1 pjaustytas svogūnas,
- $\frac{1}{2}$ št. druskos,
- 0,1 št. maltų pipirų (karčių ir kvepiančių)
- 1 št. kapotų petražolių,
- 2 št. sviesto (lydyto),
- 3 kiaušiniai.

Bulką išmirkyti piene; sudėti: viščiuką, svogūną, druską, pipirus, petražoles, sviestą, išplaktus trynius ir viską gerai išmaišyti. Išplakti baltymus ir lengvai išmaišyti, supilti į sviestuo- tą apkepo formą. Pašildyti krosnį iki 350° ir kepti apie 30 minučių.

Viščiuko kepenys

- 2 št. sviesto,
- 2 vidutiniai svogūnai (supjaustyti į aštuonias dalis),
- 1 sv. viščiuko kepenų,
- $\frac{1}{2}$ p. rūgščios grietinės arba jogurto, druskos pipirų, prieskonių.

Svogūnus patroškinti keptuvėje; kepenis greitai pakepinti iš abiejų pusių augštoje temperatūroje; sumaišyti su svogūnais ir troškinti, kol kepenys bus rausvos tik pačiam viduryje (nepervirinti!); sudėti prieskonius, užpilti grietine (jogurtą) ir (neužverdant) pašildyti.

Sausainių mišrainė

Bulką supjaustyti mažais šmoteliais ir pakepinti riebaluose, kad gražiai pageltonuotų. Smulkiai supjaustyti 2 pamidorus, 2 agurkus (nuluptus), 1 didelį svogūną; sudėti įvairius prieskonius (pagal skonį). Paruošti iš aliejaus, acto (citrinos) ir prieskonių užpilą ir viską gerai išmaišyti.

Bulvių ir mėsos apkepas

- 2 sv. maltos mėsos,
- 2 p. pamidorų sunkos (gali būti ir įvairių daržovių),
- 1 svogūnas (kapotas ir pakepintas),
- 2 p. bulvių (smulkiai pjaustytų),
- 2 št. kapotų petražolių,
- 1 morka (pjaustyta),
- 2 piene mirkytos bulkutės, druskos, pipirų, prieskonių,
- 2 išplakti kiaušiniai.

Viską gerai išmaišyti, sudėti į riebaluotą formą, užpilti pamidorų sunką ir kepti virš valandos prie 350°.

Vaisių arbata

- $\frac{3}{4}$ p. paruoštos gėrimui karštos arbatos, medaus arba rudo cukraus, pagal skonį,
- 1 obuolys (supjaustytas mažais šmoteliais).

Paruoštą obuolį, cukrų (medų) sudėti į arbatą ir uždengus palaikyti keletą minučių; tinkamas gėrimas prieš einant miegoti.

Sūrio ir baklažano (eggplant) apkepas

- 2 baklažanai,
- 6 dideli pamidorai (nulupti),
- 1 sv. mozarella sūrio (pjaustyto plokščiom riekėmis),
- 1 št. sviesto.

Baklažaną nulupti ir supjaustyti plokščiomis riekėmis; pamidorus išplakti su elektriniu maišytuvu. Kepimo formą ištepti sviestu ir dugną iškloti baklažanu, sudėti sūrį, ant jo vėl dėti baklažaną, užpilti pomidoro pure, ant viršaus uždėti sūrį; krosnį pašildyti iki 400° — kepti apie 45 minutes.

Salotai su vaisių užpilu

- 1 št. aliejaus,
- 3 št. apelsinų sunkos,

2 št. papaja sunkos.

Viską gerai išplakti, užpilti and žalių salotų.

Morkų saldainiai

- 3 sv. morkų (tarkuotų),
- 4 p. pieno,
- 10 sutrintų kardamono sėklų,
- 2 lazdelės cinamono,
- 1 p. medaus,
- $\frac{1}{2}$ p. kapotų migdolų (džiovintų),
- $\frac{1}{2}$ p. smulkiai kapotų riešutų (džiovintų),
- 1 p. sviesto.

Į indą sudėti morkas, medų, kardamoną, cinamoną, supilti pieną ir užvirinti; ant lengvos temperatūros virinti visą laiką maišant, kol sutirštės; išimti cinamoną, sudėti sviestą ir dar lengvai pavirinti apie 25 min.; masę supilti į sviestuotą formą palaistyti migdolais ir riešutais; atšaldyti kambario temperatūroje ir supjaustyti mažais šmotukais (galima pavolioti cukraus pudroje).

Jogurto padažas

- 1 p. jogurto,
- 1 skiltelė česnako (kapoto),
- 2 št. riešutų (kapotų),
- 1 št. aliejaus,
- $\frac{1}{2}$ p. nuluptų ir smulkiai kapotų agurkų,
- $\frac{1}{2}$ štl. citrinos sunkos, druskos, pipirų.

Aliejų, riešutus ir česnaką gerai sutrinti (galima elektriniai); jogurtą sumaišyti su agurkais ir citrinos sunka; viską lengvai išmaišyti, sudėti prieskonius; servuoti su sausainiais.

Bulkos apkepimas

- 6 kiaušiniai,
- $\frac{1}{2}$ sv. varškės,
- druskos, pipirų pagal skonį,
- 6 riekės bulkos,
- sviesto,
- medaus arba klevų sirupo.

Su elektriniu maišytuvu išplakti kiaušinius, varškę ir prieskonius; bulkos riekes patepti sviestu ir sudėti į sviestuotą formą; užpilti išplaktus kiaušinius su varške ir kepti prie 350° apie 30 min. Servuoti pagal skonį su medumi ar klevų sirupu.

Saldytas saldusis

- 1 p. plakamos grietinėlės,
- 1 št. medaus,
- 1 sv. šaldytų vaisių (braškių ar kitų),
- 2 št. riešutų (džiovintų).

Grietinėle išplakti, sudėti medų ir plakant po truputį dėti sušalusius vaisius. Vaisių įdėti galima daugiau. Servuoti šaltą, pabarstyti kapotais riešutais.

Apelsinų mišrainė

- 2 dideli apelsinai (be grūdų)
- 1 ružavas greifrutas
- 2 št. riešutų,
- saloto lapai,
- $\frac{1}{3}$ p. aliejaus,
- druska, pipirai, prieskoniai,
- mažos svieste apkeptos bulkos riekelės.

Vaisius nulupti, supjaustyti mažais šmoteliais (su sunka), sudėti prieskonius, užpilti aliejų, išmaišyti ir palaišyti šalta. Saloto lapus sudėti į indą, užpilti vaisių-aliejaus mišiniu, lengvai išmaišyti ir pabarstyti kapotais riešutais. Servuoti su šiltomis, svieste apkeptomis, bulkos riekelėmis.

Pekano riešutų saldainiai

- 1 sv. džiovintų figų (nupjaustytais galais),
- $\frac{3}{4}$ sv. pekano riešutų (pecan),
- $\frac{1}{4}$ sv. razinų,
- $\frac{1}{4}$ sv. degtilių (dates).

Viską sumalti mėsos malimo mašinėle; masę išpausti į sviestuotą formą, supjaustyti kvadratais, pavolioti cukraus pudroje.

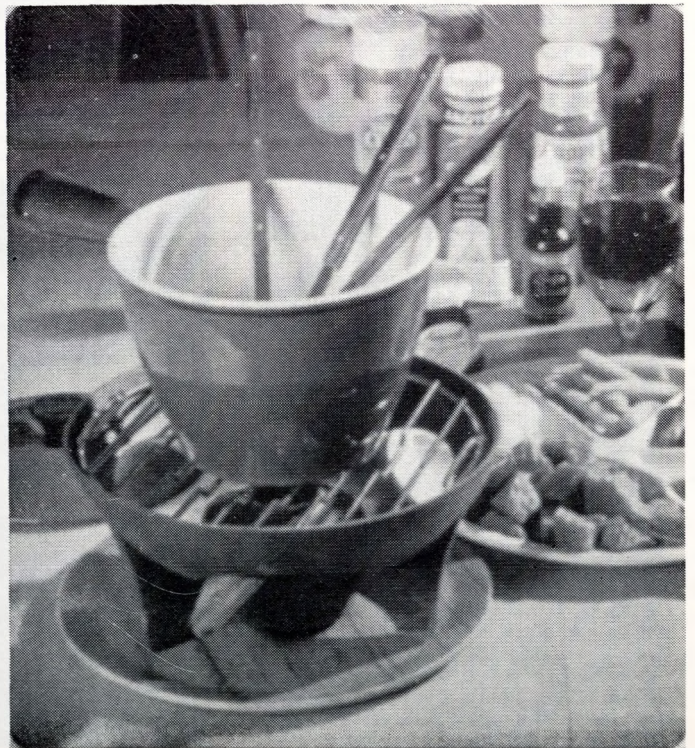
Šveicariškas fondue

Fondue priklauso prie tradicinių šveicariškų patiekalų, tai yra šiltas skystas sūris servuojamas specialia inde (keramika), kurio apačioje dega maža liepsnelė (spirito); prie to yra patiekiami maži bulkos šmotukai (gali būti apkepinti), kurie su specialiomis ilgomis (fondue) šakutėmis yra dažomi sūrio mišinyje.

Neuschatell'io fondue:

- $\frac{1}{4}$ sv. sūrio (ementalio, šveicariško ar abiejų),
- $\frac{1}{2}$ p. balto (sausio) vyno,
- 1 štl. bulvinių miltų (skiestų vandenyje arba kirsch)
- česnako, druskos, pipirų, muskato.

Fondue indą ištrinti su česnaku, sudėti tarkuotą sūrį, supilti vyną ir ant lengvos ugnies maišyti su mediniu šaukštu, kol atsiras mažos puslytės; sudėti skiestus bulvinius miltus, druską, pipirus, muskatą ir šildant viską lengvai išmaišyti. Paruoštą fondue pastatyti ant stalo ir uždegti liepsnelę, kad visą laiką lengvai šiltų.

• Atsiųsta paminėti

Paedagogische Miniaturen — Joseph Ehret; 80 psl. 1974 m. išleista — Balseyje, Šveicarijoje.

Prisikėlimo žmonės — Kazimieras Barauskas; a.a. kun. K. Barausko pamokslų rinkinys; 219 psl.; kaina — 4 dol.; išleista draugų aukomis; spausdino "Draugo" spaustuvė.

Noted Scholars of the Lithuanian Language — Biographical Sketches — A. Sabaliauskas; 168 psl.; išleido Akademines Skautijos Leidykla ir Dept. of Slavic Languages, Pennsylvania State University.

Septyni Saulės Patekėjimai — Julija Švabaitė-Gylienė; eilėraščių rinkinys; 78 psl.; kaina — 3.50 dol.; išleido Ateities Literatūros Fondas, Literatūros serija Nr. 8; viršelis ir vinjetės Danguolės Stončiūtės.

Indijos Religinė Išmintis — Vyt. Bagdanavičius; atspauda iš "Draugo" 1969-1970 m.

Out of the Depths; Christ Behind Wire; Chronicle of the Catholic Church in Lithuania; published by the Lithuanian Roman Catholic Priests' League of America; viena knygelė kainuoja 1 dol. (už 5 — 2.50 dol.).

Karūna — Anatolijus Kairys, istorinė trilogija — poema (Mindaugo epocha 1237-1268); išleido knygų leidykla Dialogas 1974 m.; iliustravo Dalia Rėklytė-Aleknieienė; tiražas 1000 egz., kaina 4.50 dol.; 312 psl.

Amazonės Džiunglėse — Jose Eustasio Rivera; išvertė P. Gaučys; 355 psl., kaina — 6 dol.; išleido Lietuviškos Knygos Klubas; aplankas dail. Sutkuvienės.

Dvi spalvingai iliustruotos knygelės vaikams; autorė **Janina Narūnė, 1. Lineliat — 23 psl.;** dailininkė **Zita Sodeikienė;** JAV LB Svetimo Tarybos leidinys; kaina ir tiražas nepažymėta. **2. Miško Viešnia — 23 psl.;** dailininkas — **Vincas Aleksandravičius;** Jaunimo Bibliotekos leidinys R.N. 26; tiražas 1000 egz., kaina — 1.50 dol. Gražiai išleistos knygelės, puiki dovana mūsų mažiesiems. Spausdino saieziečių spaustuvė Romoje.

Diemedžio Paunksmėje — Alfonsas Tyruolis — sonetai; viršelis dail. A. Sutkuvienės; 34 psl., kaina — 2 dol.; Šaltinio leidinys 15 nr. 1974 m.

Vaiukučio džiaugsmas — Grase Petrenienė; spalvuota - iliustruota knyga vaikams; 96 pusl.; kaina — 5 dol.; iliustracijas paruošė autorė; spausdino Seleziečių spaustuvė Romoje; knyga išleido P. Petrėnas, Kanadoje, 1973 m.

Lietuvių Literatūros Istorija — I tomas (nuo Mažvydo iki Maironio) — **Pranas Naujokaitis;** 606 psl., tiražas 1000 egz., kaina — 10 dol.; JAV LB Kultūros Fondo leidinys.

Pupučio pasauliukas — Ona Mikailaitė; iliustruota, autorės piešiniais, knyga vaikams; 141 pusl.; kaina — 4, 50 dol. Išleido N. P. M. Seserys, adresas: Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn. 06260, U. S. A.

Lietuvių Dienos, mėnesinis lietuvių kultūros ir visuomenės gyvenimo žurnalas lietuvių ir anglų kalbomis. Redaguoja redakcinė kolegija: D. Mackalienė, Pr. Gasparonis ir V. Prižgintas. Anglų k. red. A. Miliukas. Atsk. nr. kaina 90 ct., metinė prenumerata \$9. Adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, CA 90029.

Eglutė — iliustruotas vaikų žurnalas; redaguojam ir leidžia N. P. M. Seserys, Putname; išleina kas mėnesį, metinė prenumerata \$5; adresas: Eglutė — Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn. U. S. A. 06260.

Ateitis — Lietuvių Katalikiško Jaunimo žurnalas; redaktorius — kun. J. Staškevičius, 494 Isabella Ave., Mississauga, Ont. Canada, administratorius — J. Polikaitis, Ateitis, 7235 S. Sacramento Avenue, Chicago, Ill. 60629, U. S. A.; prenumerata metams \$7.00.

Moterų Dirva — L. R. K. Moterų Sąjungos leidinys; redaktorė — Mrs. Dale Murray; adresas — 3005, U. S. A. prenumerata metams — \$2.50 Amerikoje, kitur — \$3.

Laiškai Lietuviams — Tėvų jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas; redaktorius J. Vaišnys, SJ; adresas — 2345 West 56th Street, Chicago, Ill. 60636, USA; prenumerata metams — 5 dol.

Šaltinis — tikiybinės ir tautinės minties iliustruotas žurnalas; leidžia Sv. Kazimiero S-ga ir T. T. Marijonai; redaktorius — kun. J. Matulis, M.I.C.; adresas — 16, Hound Rd., West Bridgford, Nottingham NG2 6AH, England; prenumerata metams — 1.50 sv. (4 dol.).

Šv. Pranciškaus Varpelis — mėnesinis religinio - patriotinio turinio laikraštis; leidžia T. T. Pranciškonai; redaktorius — T. V. Gidžiūnas, O. F. M.; administratorius — T. S. Rapolas, O. F. M.; metinė prenumerata — 3 dol.; adresas: Franciscan Fathers, Kennebunkport Me, U.S.A. 04046.

Pakeliui į Emaus — eilėraščiai, 1974 — **Danguolė Sadūnaitė;** dail. ses. O. Mikailaitė; 94 pusl.; kaina — 2.50 dol. Išleido N. P. M. Seserys, adresas: Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn. 06260, U.S.A.

Medicina — Pasaulio ir Amerikos lietuvių gydytojų S-gos žurnalas; vyr. red. H. Armanas, M.D.—1934 Wilkens Ave. Baltimore, Maryland, U.S.A. 21223; adm. J. Vytuvienė, D. D. S. — 85 — 29 96th, Woodhaven, N. Y. U.S. A. 11421; metinė prenumerata — 10 dol. (3 nr.).

Lituanus — Lithuanian quarterly (anglų kalba); redaguoja: A. Klimas, T. Remeikis, B. Vaškėlis; prenumerata metams \$8 — pavasario, vasaros, rudens ir žiemos leidiniai; adresas: Lituanus, P.O. Box 9318, Chicago, Ill. 60690, USA.

Mūsų žinios — Čikagos Lietuvių Jėzuitų veiklos dvisavaitinis biuletenis; adresas 2345 West 56th Street, Chicago, Ill. 60636.

Skautija — Lietuvių Skautų sąjungos vadovybės biuletenis; redaguoja redakcinis kolektyvas: A. Saulaitis, R. Gudaitienė, Č. Kiliulis; administracijos adresas: K. Šimenas, 45 Alban St., Dorchester, Mass. 02124, U.S.A.

Pasaulio Lietuvis — Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos leidinys; redaktorius — Stasys Barzdukas; adresas — 18308 Hiler Ave., Cleveland, Ohio 44119, U. S. A.; prenumerata metams — \$2.

Museum Review — Balzeko Lietuvių Kultūros Muzėjaus Čikagoje Biuletenis.

Krivulė — Vakarų Europos Lietuvių Sielovados leidinys; red. kun. P. Celiešius; 8939 Bad. Woerishofen, Kirchenstrasse 5, W. Germany; vieno nr. kaina — 0.35 dol.

*

*

*

GARBĖS PRENUMERATOS:

Bizauskienė P. Atlanta, Georgia, Bradley A., Grandview, Mo., Dulskienė A., Brockton, Mass., Klevienė S., Richmond Hill, N. Y., Marcinkienė M., Chicago, Ill., Merkienė J., Chicago, Ill., Mikšienė J., Worcester, Mass., Neimaniėnė A., Cleveland, Ohio, Petrauskienė B., Philadelphia, Pa., Rimkūnienė I., Hamond, Ind., Sužiedelienė A., Brockton, Mass., Sviliėnė B., Medway, Mass., Velžienė E., Chicago, Ill., Vincloviėnė I., Richmond Hts, Ohio.

ŽURNALUI AUKOJO:

\$25.00 — Lietuvių Moterų Klubas, Waterbury, Conn.,

\$10.00 — Žitkevičienė J., Moonee Ponds, Vic. Australia.,

\$4.00 — Malakūnienė M., — Altona Vic. Australia,

\$3.00 — Asminienė G., Livonia Mich., Ciunkienė B., Warren, Mich.,

\$2.00 — Ofrassimow S., Brookline, Mass., Rumšienė O., Chicago, Ill., Simonaitienė O., Cicero, Ill.,

\$1.00 — Balienė B., Chicago, Ill., Gugienė E., Hamilton, Ont., Reisonienė E., Glen Osmond, S. A. Australia, Sirusienė E., Stockton, N. J., Skverėkienė B., Hamilton, Ont., Stanaitienė J., Hamilton, Ont., Staškevičienė O., Port Colborn, Ont., Šulaitienė O., Cicero, Ill., Žemaitienė S., Cicero, Ill.